

PAPER DETAILS

TITLE: ISTIKLAL MADALYALI POLISLER VE YÜZELLİLİK POLISLER

AUTHORS: Ali DIKICI

PAGES: 523-574

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/994613>

İSTİKLAL MADALYALI POLİSLER VE YÜZELLİLİK POLİSLER

Ali DİKİCİ*

ÖZET

30 Ekim 1918 tarihinde Osmanlı Devleti'nin imzaladığı Mondros Ateşkes Antlaşması, Anadolu'nun işgaline uzanan süreci başlatmıştır. Mustafa Kemal önderliğindeki Kuva-yı Millîyeciler ellerinde kalan son vatan topraklarını kurtarmak için işgale karşı Millî Mücadele'yi başlattı. Mustafa Kemal bu mücadelede Türk halkının büyük bir çoğunluğunun desteğini kazandı. Bu süreçte Türk polisi de asli görevi olan asayiş ve güvenliği sağlamanın yanı sıra Millî Mücadele'ye tam destek verdi. Bu mücadelede hayatını kaybetmiş veya Millî Mücadele'ye katkılarından dolayı İstiklâl madalyası kazanmış birçok polis mevcuttur. Ancak Millî Mücadele sırasında düşman devletler ve İstanbul Hükümeti ile işbirliği yaptıkları gerekçesiyle yurt dışına sürgün edilen "Yüzellilikler" içerisinde 13 tane de polis yer almıştır. Bu makalede Türkiye Cumhuriyeti Emniyet Genel Müdürlüğü arşivinden elde edilen belgeler doğrultusunda İstiklâl madalyası verilen bazı polislerle, "Yüzellilikler" arasında sürgüne gönderilen polislerin yaşam öyküleri ve faaliyetleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal, Millî Mücadele, Kuva-yı Millîye Hareketi, Türk Polisi, İşgal, "Yüzellilikler", İstiklâl Madalyası

* 2. Sınıf Emniyet Müdürü, Emniyet Genel Müdürlüğü, Ankara.

THE POLICEMEN AWARDED WITH TURKISH MEDAL OF INDEPENDENCE AND “YÜZELLİLİK” POLICEMEN

ABSTRACT

Mudros Armistice Pact signed by the Ottoman State on October the 30th of 1918 initiated the events that brought the occupation of Anatolia. The Turkish Nationalist Forces under the leadership of Mustafa Kemal launched a struggle to rescue their homeland which is the last territory to survive for them. M. Kemal took the support of the overwhelming majority of the people to fight against the occupiers. Similar to Turkish People, Turkish police displayed their full support for the national movement apart from their basic duty which is to provide the public peace and order. There are numerous police officers who lost their lives or won war medal for their contributions to the war. However, there were 13 police officers in the "Yüzellilikler" (literally, Hundredandfiftyers) list, which is the list of exiled 150 persona non grata decided upon by the newly established Republic of Turkey on the ground that they collaborated with occupants. So, this article aims to examine the autobiographies of Turkish police officers who were awarded with Turkish Medal of Independence as well as the police officers within the list of "Yüzellilikler", by the use of data retrieved from the archive of Turkish National Police Organization.

Key Words: Mustafa Kemal, National Struggle, Nationalist Movement, Turkish Police, Occupation, "Yüzellilikler", Turkish Medal of Independence.

GİRİŞ

Mondros Mütarekesi'nin imzalandığı 30 Ekim 1918 tarihinden itibaren başlayan Mütareke devri yakın tarihimizde, azınlıkların türlü, türlü ihanetler sergilediği, fırsat düşkünü mütegalibelerin hüküm sürdüğü, iç ayaklanmaların baş gösterdiği ve ülke geneline kargaşanın hâkim olduğu bir dönemdir. İşgalcilerin yol açtığı baskı ve zulümlere ülke içindeki yerli ve yabancı unsurların ihanetleri de eklenince “hiçbir yerde nizam, intizam kalmamıştı. Asayiş iyiden iyiye bozulmuştu. Harp içinde türeyen eşkıya her tarafta çoğalmaya başlamış, soygunlar, baskınlar, adam öldürmeler alıp yürümüştü. Bütün Karadeniz kıyısı ve Trakya, Rum Çetelerinin yuvası olmuştu”¹. Memleketin her tarafı asker firarileri, hapishane kaçkınları ile dolmuş, Anadolu adeta eşkıya yatağı olmuştu. Gayrimüslim azınlıklar ve eşkıya hapishaneleri basıp mahkûmları serbest bırakıyorlardı”². Jandarma kuvvetlerinin istisnasız cepheye gönderilmesinden dolayı cephe gerisinde özellikle kırsal kesimde büyük bir asayişsizlik ve başıboşluk baş göstermişti. Mustafa Kemal Paşa'nın Nutuk'ta tasvir ettiği gibi “Ordu, ismi var cismi yok bir durumda... Komutan ve subaylar... karanlık felaket uçuşunu kenarında beyinleri bir çare, kurtuluş çaresi aramakla meşgul...”³du.

Böyle bir ortamda Mustafa Kemal, Millî Mücadele'yi millete mal edebilmek için öncelikle milletin can, mal ve namus güvenliğinin sağlanması gerektiğinin farkındaydı. Çünkü bu tedbirler alındıktan sonra milleti cephelerde uzun süre tutabilmek ve bağımsızlık savaşını kazanmak mümkün olabilirdi. Jandarmanın kadro, donanım ve saygınlık açısından zayıf durumda bulunması ve Kuva-yı Millîye'nin iç güvenliği sağlama konusunda yeterli olmadığına anlaşılmaması ile ülkenin asayiş ve güvenliğinden birinci elden sorumlu olan Türk po-

¹ Sabahattin Selek, **Anadolu İhtilali**, Birinci Kitap, Örgün Yayınlar, İstanbul 1981, s. 187.

² **Ali Çetinkaya'nın Millî Mücadele Dönemi Hatıraları**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 1993. s. 65-66.

³ Kemal Atatürk, **Nutuk (1919-1927)**. Bugünkü dille yayına hazırlayan: Zeynep Korkmaz, Atatürk Araştırma Merkezi yayını, Ankara 2000, s. 7-8.

lisine büyük görevler düşmüş ve polis de işgalin getirdiği olumsuzlukları ortadan kaldırmak için çetin bir mücadele vermiştir.

Millî Mücadele döneminde polisin, hem asli görevlerini yerine getirmek hem de işgal altındaki bölgelerde kurtuluş mücadelesine destek vermek gibi iki önemli görevi bir arada yürütmeye çalıştığı görülmektedir. Ancak Osmanlı Devleti'nin son döneminde yaşanan olumsuz süreç, polisi de etkilemiş ve Türk Polis Teşkilatı, insan gücü ve teçhizat olarak zayıf bir durumda kendini Millî Mücadele'nin içinde bulmuştur. Bütün bu olumsuzluğa rağmen Türk polisi Millî Mücadele'ye elinden gelen desteği vermiş ve savaşın kazanılması için özverili çalışmalarda bulunmuştur.

Özellikle Millî Polis Teşkilatı'nın kurulmasıyla birlikte polis daha özverili, çetin ve yoğun bir mücadeleye girişmiş ve tüm Misak-ı Millî sınırları içerisinde emniyetin temini, asayişin korunması ve suç faillerinin meydana çıkartılması konularında büyük çaba göstermiş, kıt imkânları ve sınırlı personel sayısına rağmen Millî Mücadele'ye büyük katkıda bulunmuştur⁴. Nitekim katkılarından dolayı TBMM kararı ile 66 polis İstiklâl Madalyası ile taltif edilmiştir⁵.

Ancak Türk polisinin bu özverili ve vatansever çabalarına karşın işgal güçleriyle işbirliği yapan, makam ve menfaat peşinde koşan, Millî Mücadele'yi baltalamak için çaba gösteren, İstanbul Hükümeti'nden aldıkları talimat doğrultusunda hareket eden ve Millî Mücadele'nin başarılabacağına inanmayan insanların arasında polisler de vardı. Göreceli olarak bu gruba giren polislerin, ülkenin kurtuluşu için cansiperane çalışan polislerle oranla azınlıkla olduğu görülmektedir. Ancak "Yüzellilikler" listesine dâhil edilip yurtdışına sürgüne gönderilenler arasında 13 tane polisin bulunması bu noktayı göz ardı

⁴ Eyüp Sabın, "Kurtuluş Savaşında Türk Polisi", **Polis Dergisi**, Sayı: 47, Yıl: 12, (Ocak-Şubat-Man 2006). s. 45.

⁵ Ahmet Nihat Dünder, "Kuruluş, Gelişme, Değişme", **150. Kuruluş Yıldönümünde Türk Polisi**, EGM Yayınları. Ankara 1995, s.33. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Harf Devriminden önce bizzat imzaladığı Gaziantepi Polis Memuru Şevket Efendi'ye ait İstiklâl Madalyası Beratı için Bkz.; **Arşiv Belgeleri ile Gerçekler- Emniyet Mensuplarının Özlük Dosyalarındaki Diploma, Sertifika ve Üniformalı Resimler**, EGM Yayını, Ankara 2002, s. 94

edilemez kılmaktadır⁶. Bu nedenle bu makalede Millî Mücadele’de gösterdikleri olağanüstü çaba ve fedakârlıklara karşılık İstiklâl Madalyası ile onurlandırılan polislerin yanı sıra, yaptıkları ihanetlerle yurtdışına sürgün edilen polislerin yaşam Öyküleri, bireysel ve örgütsel faaliyetleri Türkiye Cumhuriyeti Emniyet Genel Müdürlüğü arşivinden elde edilen bilgiler ışığında incelenmeye çalışılmıştır. Ancak İstiklâl madalyalı polislerin hepsinin değil, tespit edebildiklerimizin yaşam öykülerine yer verilmiştir. Bu çerçevede Millî Mücadele’nin kazanılmasında büyük yararlılıklar gösteren ancak İstiklâl Madalyası alan polislerin içerisinde ismi bulunmayan bazı polislerin fedakârane çabalarına da kısaca yer verilmiştir⁷.

Bu makalenin yazılmasında iki arşiv çalışması en Önemli başvuru kaynağı olmuştur: Birincisi Şaduman Halıcı’nın Emniyet Genel Müdürlüğü Arşivi istihbarat kayıtlarından yararlanarak hazırlamış olduğu “Yüzellilikler” başlıklı yüksek lisans tezi,⁸ diğeri de Emniyet Müdürü Eyüp Şahin’in yine Emniyet Genel Müdürlüğü Arşivimden yararlanarak hazırladığı “*Türk Polis Teşkilatı’nın Şanlı Geçmişinde ve Cumhuriyete Giden Yolda İz Bırakan Polisler*”⁹ başlıklı kitap. “Yüzellilikler” konusunda sınırlı sayıdaki çalışmada polislerin dışındaki insanların hayat hikâyelerine rastlamak mümkündür. Ancak bu kaynaklarda “Yüzellilik” polisler sadece ismen bahsedilmekte, sürgündeki hayatlar: konusunda bilgi verilmemektedir. Bu konuda arşivlerden yapılarak ortaya konmuş en detaylı çalışmanın -hatta tek

⁶ “150’likler listesi İçişleri Bakanlığında hazırlanmıştır. İçişleri Bakanlığı’nın o zamanın heyecanı içinde “hain”lerini liste dışında bırakacağına ihtimal verilmemektedir. Herkes kendi ‘hain’ini daha iyi bilir” demektedir. Durmuş Yalçın, ‘Millî Mücadele’de İdareciler, Günümüzün ve Geleceğin İdareciliği”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt: VII, Sayı 21, Temmuz 1991, s. 407-470

⁷ Türk polisinin Millî Mücadele’ye verdiği destek ve savaşın kazanılması için ortaya koyduğu özverili çalışmalar için ayrıca bkz, Ali Dikici. “Millî Mücadele Döneminde İç Güvenlik ve Türk Polisi”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt: XXIII, Sayı: 67-68-69, (Mart-Temmuz-Kasım 2007), s. 339-382.

⁸ Şaduman Halıcı, **Yüzellilikler**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir 1998).

⁹ Eyüp Şahin, **Türk Polis Teşkilatının Şanlı Geçmişinde ve Cumhuriyete Giden Yolda İz Bırakan Polisler**, EGM Yayın No: 371, Ankara 2004.

çalışmanın- Şaduman Halıcı'nın tezi olduğu tespit edilmiştir. Ancak bu iki kaynağın yanı sıra diğer kaynaklardan da zaman zaman alıntı yapılmıştır. Bu makalenin ileride yapılacak böyle bir çalışmaya başlangıç teşkil edeceği düşünülmektedir.

İSTİKLÂL MADALYALI POLİSLER

Bazı polis tarihi araştırmacıları TBMM kararıyla İstiklâl Madalyası almaya hak kazanan ve ekteki tabloda yer alan 66 polisin ismini vermektedir¹⁰. Ancak Millî Mücadele esnasında fiili olarak polislik yapanların yanı sıra, savaştan önce polislikten ayrılıp Milli Mücadele'nin ardından tekrar polisliğe girenler olduğu gibi daha önce başka mesleklerde görevli iken Millî Mücadele'nin ardından polislik mesleğine intisap eden İstiklâl Madalyası sahibi birçok polis de mevcuttur¹¹. Bu nedenle bu sayıyı 66 olarak sabitlemek çok tutarlı gözükmemektedir. Nitekim bu listede adı olmayan ancak İstiklâl Madalyası verilen bazı polislerin de hayat hikâyelerine bu makalede yer verilmiştir.

Mehmet Salih Bey

Müslim oğlu Mehmet Salih Bey, 1877 yılında Yenişehir Sancağı'nın Turhal Kasabası'nda doğdu, İstanbul Polis Mektebinin altıncı

¹⁰ TBMM İstiklâl Madalyası Defteri, Cilt: 1, Madalya No: 1- 870, Tarih: 9.09.1938-06.11.1938, Cilt: 2, Madalya No: 871-2151, Tarih: 14.08.1339-21.04.1340, Cilt: 3, Madalya No: 2152-3320, Tarih: 21.04.1340-15.02.1926. Aktaran: Fethullah Eraslan ve İsmail Merin, **Türk Polis Tarihi-I**, Ashmlar Basımevi, Ankara 1984, s. 222-228. Ayrıca bkz. Hüseyin Gülçiçek, **Emniyet Teşkilatı Hakkında Hükümet Politikaları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, 1990), s. 204-207; A. Nihat Dündar, "Kurtuluş Savaşı Döneminde Polis (İstiklâl Madalyalı Polisler)", **EGM İş Hizmet Bülteni**, Yıl: 19, Sayı: 180, (Ekim-Kasım-Aralık 1993), s. 113-122.

¹¹ Bu gruba giren polislerden tespit edebildiklerimizden bazıları şunlardır: Emniyet Müdürü Halil Sunar, Emniyet Müdürü Mehmet Salih Kılıç, Emniyet Müdürü İsmail Hakkı Tan, Emniyet Müdürü Mazhar Onur, Emniyet Genel Müdür Muavini Feyyaz Basot, İkinci Sınıf Emniyet Müdürü Ekrem Sanvar, Dördüncü Sınıf Emniyet Müdürü Celal Tevfik Karasaban, Emniyet Amiri Faraç Fikri Demirkol, Birinci Sınıf Emniyet Amiri Ahmet Hamdi Erginöz, İkinci Sınıf Emniyet Amiri Halil Ertay, İkinci Sınıf Emniyet Amiri Cevdet Giray, Emniyet Amiri Ali Seyfi Sur, Emniyet Müfettişi Mustafa Hayri Gökçay, Emniyet Müfettişi Mehmet İsmet Ulusakul, Emniyet Müfettişi Şevket Başev, Başkomiser Halil Lamı Büyüközer, Başkomiser Kemal Yıldırım, Başkomiser Ali Sait Karagöz, Başkomiser Mustafa Remzi Barlas, Başkomiser Casim Tahsin Cellek, Başkomiser Süleyman Rüştü Köker, Başkomiser Ömer Lütfi Uzun, Komiser Mehmet Tevfik Sarlık, Komiser Ali Hilmi Tür, Üniformalı üçüncü Komiser Kemal Süel, Üçüncü Komiser Mustafa Sezai Bey, Sivil Üçüncü Komiser Hüseyin Avni Utku, Sadullah Efendi (Küçükarda). Bkz. Şahin, **İz Bırakan Polisler**.

eğitim-öğretim devresinden mezun olduktan sonra 7 Ocak 1898 tarihinde Aydın Vilâyeti Söke kazasında polis memuru olarak görev başladı. Daha sonra sırasıyla Bursa, Afyonkarahisar, Bursa, İstanbul, Saruhan (Manisa) ve İstanbul’da görev yaptı. İstanbul’da merkez memuru¹² olarak görev yapmakta iken Emniyet Müdürlüğü rütbesine terfî etti ve Urfa’ya emniyet müdürü olarak atanarak 24 Nisan 1929 tarihinde göreve başladı. Buradan sonra 1 Eylül 1932 tarihinde Siirt il emniyet müdürlüğüne atandı. Bu görevi sürdürmekte iken 30 Nisan 1934 tarihinde yaş haddinden emekliye ayrıldı.

Meslek yaşamı boyunca gösterdiği yararlılıklar dolayısı ile birçok takdirname, tahsinname¹³ ve madalya ile ödüllendirildi. Millî Mücadele esnasında ortaya koyduğu olağanüstü fedakârlık ve kahramanlıktan dolayı TBMM’nin kararıyla 27 Mayıs 1926 tarihinde “Beyaz Şeritli İstiklâl Madalyası”¹⁴ ile ödüllendirildi. Ayrıca 31 Mart 1920 tarihinde yayınlanan Memurin Kanunu’nun 92’inci maddesine eklenen hüküm uyarınca, 23 Nisan 1920 tarihinden 23 Ağustos 1923 tarihine kadar “Millî Hükümet” emrinde bilfiil görev yapanların hizmet müddetlerinin emeklilik ve malullükleri halinde iki misli olarak hesaplanacağı hükmünden dolayı, bahse konu zaman dilimi içinde

¹² Meşrutiyet döneminde ihdas edilen ancak günümüzde Emniyet Teşkilatı’nda kullanılmayan bu rütbe, Emniyet Müdürlüğü ile Komiserlik sınıfı arasındaki bir rütbeyle tekabül etmektedir. Birinci sınıf ve ikinci sınıf merkez memurluğu şeklinde iki kısımdan oluşan bu rütbe, 1931 yılında kaldırılarak yerine daha sonraki yıllarda emniyet amirliği rütbesi ihdas edildi ve Merkez Memurlukları Emniyet Amirlikleri oldu.

¹³ 1913 tarihli Polis Nizamnamesinde “övlümeye değer tavrı yayılan ve gayretleri bizzat görülenler”e verilen bir belge. Bkz. Hasan Yağar, **Mevzuat Metinlerinde Polis Teşkilatında Yapı ve Görev (1845-1923)**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara 1988), s. 187.

¹⁴ İstiklâl Madalyası, 29 Kasım 1920 tarih ve 66 sayılı Kanun ve buna ek ve değişiklik getiren diğer kanunlar gereğince; Kurtuluş Savaşında (15 Mayıs 1919-9 Eylül 1922) cephe- de kahramanca mücadele eden veya cephe gerisinde büyük yararlılıklar gösteren üst düzey devlet yöneticilerine, TBMM üyelerine, sivil halktan kişilere, Millî Ordu’da görev almış her rütbeden askerlere ve çeşitli sınıf alay sancaklarına verilmiştir. 1 Kasım 1926 tarihine kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 6920 kişiye İstiklâl Madalyası verilmiş, bu tarihten sonra müracaat edenlere Millî Savunma Bakanlığı tarafından verilmeye başlanmıştır. Milletvekillerine verilen madalyonun şeridi yeşil, cephe- de bulunanların kırmızı, cephe gerisinde çalışanların da beyazdır. Cephe- de görev almış milletvekillerinin şeritleri yarı kırmızı, yarı yeşil renklidir. Bkz. **İstiklâl Madalyası Kanunu**, Kanun Numarası: 66, Kabul Tarihi: 29.11.1920, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 04.04.1920, Sayısı: 9, Madde 5.

Burva Vilâyeti polis kadrosu taharri başmemurluğu ile Afyonkarahisar ve Bursa serkomiserliği ve İstanbul Vilayeti polis kadrosu merkez memurluğunda geçen üç sene iki aylık müddet kayıtlara iki misli olarak geçirildi.¹⁵

Mahmut Celal Sez

Fatma ve Nazif oğlu Mahmut Celalettin Sez, 1889 yılında İstanbul'da dünyaya geldi. Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine gönüllü olarak orduya katıldı ve 1918 yılında İhtiyat Mülazımı-ı Sâni (Teğmen) rütbesiyle terhis edildi. Nisan 1919 tarihinde İzmit Livası'nda polis olarak göreve başladı. Daha sonra Eskişehir Sancağı ve Canik (Samsun) Livası'nda görev yaptı. Millî Mücadele başlayınca yeniden askere alınarak işgale karşı verilen mücadeleye katıldı. Millî Mücadele'nin ardından 15 Mayıs 1925 tarihinde tekrar Emniyet-i Umumiye bünyesinde üçüncü şube mümeyyizi (ayırtman) olarak görev aldı ve İstanbul'a atandı. Daha sonra Trabzon Polis Mektebi Müdürlüğü'nün ardından Mersin, Denizli, Tekirdağ, Yozgat ve Samsun illerinde görev yaptı. Millî Mücadele'de bilfiil cephede ateş altında ortaya koyduğu olağanüstü gayret ve takdire değer kahramanlığından dolayı, Genel Kurmay Başkanlığı'nın teklifi doğrultusunda TBMM tarafından 23 Şubat 1927 tarihinde "Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası" ile ödüllendirildi¹⁶.

Mehmet Fevzi Akkor

Ahmet oğlu Mehmet Fevzi Akkor, 1888 yılında Mamuretülaziz Vilâyeti'nde dünyaya geldi. 12 Ekim 1909 tarihinde Çanakkale Sancağında polis memuru olarak göreve başladı. 1 Temmuz 1915 tarihinde serkomiser oldu. Daha sonra sırasıyla İstanbul, Kütahya, Eskişehir, Çanakkale, Mersin, Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti ve İzmir

¹⁵ Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-39 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Bırakan Polisler**, s. 33-37.

¹⁶ Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-113 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Bırakan Polisler**, s. 59-63.

kadrolarında görev yaptı. Millî Mücadelede bilfiil cephede ateş altında ortaya koyduğu olağanüstü gayret ve takdire değer kahramanlığından dolayı. 17 Mayıs 1927 tarihinde “Beyaz Şeritli İstiklâl Madalyası” ile ödüllendirildi. Daha sonra bu “Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası” ile değiştirildi¹⁷.

Mehmet Ali Konyar

Bayram oğlu Mehmet Ali Konyar, 1888 yılında Manastır Vilâyeti'ne bağlı Kayalar Nahiyesinde doğdu. 1907 yılında Jandarma Teşkilatı'nda göreve başladı ve 1919 yılında terhis edildi. Bir süre Balıkesir Sancağı'nda öğretmenlik yaptıktan sonra 1920 yılında Biga Sancağı'nda üçüncü komiser olarak göreve başladı.

Balıkesir'in işgal edilmesi. İngilizlerin Lapseki istikametinden içerilere doğru ilerlemesi ve Biga'nın işgal edilme ihtimali üzerine hükümet yetkilileri ile birlikte Biga'dan ayrıldı. Sırasıyla Konya, Antalya, Adana, İzmir ve Ankara kadrolarında görev yaptı. Emekli olduktan sonra 1930 yılında Müskirat İnkisarı (İçki Tekeli) Aydın Başmüdüriyeti Muhafaza Müdürlüğü görevine atandı. Buradan kendi isteği ile Ankara polis kadrosuna serkomiser olarak atandı. Daha sonra sırasıyla Emniyet Umum Müdürlüğü (müracaat memurluğu), İzmir, Manisa, Edirne, İstanbul, Beyazıt (Ağrı), Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü, Kırklareli, Kütahya ve İstanbul kadrolarında görev yaptı. Daha sonra Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü'nde müfettişlik, Trakya. Umum Müfettişliği Emniyet Müşavir Muavinliği, Polis Enstitüsü “Mesleki Bilgiler” Öğretmenliği ve Emniyet Müşavir Muavinliği görevlerinde bulundu. Polis memuru olarak başladığı mesleğinde emniyet müdürlüğü rütbesine kadar yükseldi.

Millî Mücadele'ye katılarak bilfiil cephede ve ateş altında gösterdiği şecaat ve kahramanlıktan dolayı TBMM tarafından 13 Mayıs 1926 tarihinde “Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası” ile ödüllendirildi. Atatürk'e karşı girişilen suikastın aydınlatılması ve sanıkların silah-

¹⁷ Adı geçen Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-217 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Birakan Polisler**, s. 84-86.

larla birlikte yakalanmasındaki üstün gayretlerinden dolayı takdirname ve “Nakdî Mükâfat” (para ödülü) ile ödüllendirildi¹⁸.

İbrahim Ünalp

Nesibe ve Mehmet oğlu İbrahim Ünalp, 1886 yılında Adapazarı Sancağı Sapanca Kazası’nda dünyaya geldi. 10 Mayıs 1909 tarihinde İstanbul’da polis neferi¹⁹ olarak göreve başladı. 1911 yılında komiser muavinliğine, 1918 yılında da serkomiserliğe terfi etti. 1927’de merkez memurluğuna terfi etti. Haydarpaşa Garı’nda Müslüman bir kadınla birlikte olduğundan dolayı 1920 yılında görevden azledildi. Ancak yapılan tahkikat neticesinde tekrar görevine iade edildi. 1928 yılında Konya emniyet müdürü olarak atandı. Daha sonra Adana, Samsun, Çanakkale, Diyarbakır ve Antalya’da görev yaptı. Antalya kadrosunda üçüncü sınıf emniyet müdürü rütbesiyle polis müdürü olarak görev yapmakta iken, 25 Temmuz 1940 tarihinde vefat ettiğinden dolayı polis mesleğinden kaydı silindi.

Meslek yaşamı boyunca özellikle de Millî Mücadele yıllarında görev yaptığı İstanbul’da asayiş ve güvenliğin sağlanması hususunda gösterdi yararlılıklar dolayısı ile birçok takdirname, tahsinname ve madalya ile ödüllendirildi. Millî Mücadele’de bilfiil cephede ateş altında ortaya koyduğu olağanüstü gayret ve takdire değer kahramanlığından dolayı, “Beyaz Şeritli İstiklâl Madalyası” ile ödüllendirildi²⁰.

Hasan Fehmi Vural

Musa Kazım oğlu Hasan Fehmi Vural, 1887 yılında Ankara Vilâyeti Ayaş Kazası’nda dünyaya geldi. 05 Ağustos 1909 tarihinde İstanbul

¹⁸ Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-308 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Bırakan Polisler**, s. 93-97.

¹⁹ 4 Ağustos 1909 tarihli kanunun yayınlanmasına kadar mesleğe yeni başlayan polisler için “polis neferi” tabiri kullanılmış ancak bu talihten sonra “polis memuru” unvanı kullanılmaya başlanmıştır. Bkz. Ali Birinci, “Türk Emniyet Teşkilatı’nda İlkler”, **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt: 1. Sayı: 3, Ankara, Nisan 1999, s. 14.

²⁰ Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-571 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Bırakan Polisler**, s. 98-102.

Beyoğlu Polis Müdürlüğü kadrosunda birinci komiser olarak göreve başladı. Değişik rütbelerde Eskişehir, Trabzon ve Konya’da görev yaptı. Daha sonra atandığı Konya Vilâyeti. Ereğli Kazası kaymakamlığı görevinden 1921 yılında ayrıldı. Türk ordusuna katılarak Millî Mücadele’ye destek verdi. Millî Mücadele’nin ardından çeşitli yerlerde kaymakamlık, valilik. Ankara ve İstanbul ili emniyet müdürlüğü gibi görevlerde bulundu. Millî Mücadele’de bilfiil cephede ateş altında ortaya koyduğu olağanüstü gayret ve takdire değer kahramanlığından dolayı, “Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası” ile ödüllendirildi²¹.

Ahmet Şükrü Yumak

Ömer Lütfü oğlu Ahmet Şükrü Yumak, 1882 yılında İstanbul Vilâyetinde dünyaya geldi. 14 Nisan 1907 tarihinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü’nde polis neferi olarak göreve başladı. İstanbul’da değişik birimlerde görev yaptıktan sonra 1930 yılında Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü kadrosunda çeşitli rütbelerde hizmet vermeye başladı. Serkomiserlik rütbesine kadar terfi etti. 1938 yılında emekli oldu. Millî Mücadele’ye katılarak bilfiil kıta başında ve ateş altında büyük bir kahramanlık ve hamaset örneği gösterdiğinden dolayı, TBMM tarafından 13 Nisan 1925 tarihinde “Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası” ile ödüllendirildi. Farklı başarılarından dolayı aldığı birçok takdirname, tahsinnamenin yanı sıra Özellikle İstanbul Emniyet Müdürlüğü 4’üncü Şube Müdür Muavinliği sırasında Mili Mücadele uğrunda verdiği takdire değer hizmet ve kahramanlıklarından, millî gayeye muhalefet eden şahısları tespit ederek, zararlı faaliyetlerini ortadan kaldırdığından dolayı takdir ve teşekkür ile ödüllendirildi²².

Ali Yaşar Albaraz

Arnavutoğulları’ndan Rukiye ve Hüseyin oğlu Ali Yaşar Albaraz 1890 yılında Konya Vilâyeti Isparta Kazası Çelebiler mahallesinde

²¹ Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-S41 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Birakan Polisler**, s. 123-126.

²² Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-867 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Birakan Polisler**, s. 127-133.

dünyaya geldi. Polislik mesleğine alınması için yaptığı başvurusu değerlendirildi ve Kuleli Askeri Lisesi'nden mezun olduğu için 11 Mayıs 1919 tarihinde Ankara Emniyet Müdürlüğü kadrosunda komiser muavini olarak göreve başladı. Daha sonra Eskişehir, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, İzmir, Çankırı, Ankara Polis Enstitüsü, Yozgat, Kars ve Manisa kadrolarında görev yaptı. Birinci sınıf emniyet amirliğine kadar yükseldi. Eskişehir Emniyet Müdürlüğü kadrosunda ikinci komiser olarak görev yapmakta iken, Millî Mücadele'nin başlangıcından bitimine kadar Ankara "Müdafa-i Hukuk Cemiyeti" emrinde hüsnü suretle hizmet etmesinden öteye, 1920 yılında başlayan ve Beypazarı ve Yabanabad kazalarına kadar yayılan Bolu isyanını bastırmak için Beypazarı'nda görevlendirildiğinden, bahse konu mahalde isyanı başlatan ve bu isyana katılanların yakalanmalarını temin eylediği gibi gönüllü teşkilat hususunda fevkalade hizmeti ortaya çıkıttığından "İstiklâl Madalyası" ile ödüllendirildi²³.

Hasan Fehmi Karabekir

Zehra ve Hilmi oğlu Hasan Fehmi Karabekir, 1899 yılında İzmit Livası'nda dünyaya geldi. Değirmendere aşar memurluğu ve İzmit Vilayeti tahsilat müfredat katipliği görevlerinden sonra 1920 yılında Garp Cephesi A.P. Teşkilatına²⁴ 4 lira maaşlı taharri memuru olarak görevlendirildi. 17 Şubat 1921 tarihinde Eskişehir kadrosunda polis memuru olarak göreve başladı. Daha sonra sırasıyla Zonguldak, Kocaeli, Antalya, Çorum, Konya, Bursa, Kayseri, Kastamonu, Bolu, Ankara, Balıkesir, Kocaeli, Aydın ve İstanbul illerinde görev yaptı.

²³ Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-465 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Bırakan Polisler**, s. 263-269.

²⁴ İstihbarat örgütleri arasındaki dağınkılığı gidermek, ordu içerisine sızan düşman casusluk faaliyet ve propagandasına karşı koymak amacıyla 18 Temmuz 1920 tarihinde Genelkurmay Başkanlığı tarafından "Askeri Polis Teşkilatı" (A.P. veya P.) kurulmuştur. Özellikle askerî alandaki istihbarat hizmetlerini yürütmek ve istihbarata karşı koymak, ordu gerisi mıntık ve ordu içinde düşmanın casusluk ve propaganda faaliyetlerini, gizli teşkilat kurma çalışmalarını önlemek ve karşı istihbaratı gerçekleştirmek amacıyla kurulan ve Ankara Hükümeti'nin ilk istihbarat teşkilâtı olan (A.P.)'nin faaliyetlerine 21 Mart 1921 tarihinde son verilmiştir. Geniş bilgi için bkz. Hamit Pehlivanlı, **Kurtuluş Savaşı İstihbaratında Askerî Polis Teşkilatı**, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1992.

İkinci sınıf emniyet amirliği rütbesine kadar yükseldi. Farklı başarılarından dolayı birçok takdirname ve tahsinname ile ödüllendirildi. Evli olan Karabekir üç çocuk babası idi.

Birinci komiser rütbesi ile katıldığı Millî Mücadele’de Millî Ordu saflarında ve bilfiil cepheye ateş altında gördüğü takdire değer nitelikteki ve hizmetlerinden dolayı. Genel Kurmay Başkanlığının teklifi üzerine, TBMM’nin 27 Ocak 1932 tarihli kararı doğrultusunda “Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası” ile ödüllendirildi. Ayrıca Cumhuriyetin 10’ncu yıldönümü kutlamalarını izlemek üzere köylerden gelen köylülerin yeme-içme ve yatmaları hususunda gösterdiği olağanüstü gayretten dolayı, 13 Aralık 1933 tarihinde takdirname ile ödüllendirildi.²⁵

Ali Arslan Tuğgözata (Toğuz)

Mirzazade Abdullah Hasan oğlu Ali Arslan Toğuz, 1886 yılında Maraş Sancağı Göksün Kazası’nın Kırk Köyü’nde dünyaya geldi. 01 Mart 1910 tarihinde Halep’te polis memuru olarak göreve başladı. Daha sonra Beyrut, ve Trablusşam’da görev yaptı. Trablusşam Sancağı’nda serkomiser olarak görev yapmakta iken Birinci Dünya Savaşı’nda bölgenin işgale uğraması ve Mondros Mütarekesi’nin imzalanması üzerine Maraş’a döndü. Arslan Bey, Fransız işgaline karşı Müdafaa-i Hukuk Teşkilatı’nı kurarak Millî Kuvvetlerin komutanlığını üstlendi. Maraş Müdafaa-i Hukuk Teşkilatı Kayabaşı ve Şerkerli heyetlerini birleştirerek merkez heyetini oluşturdu. Arslan Bey, Mustafa Kemal Paşa’nın Sivas’tan Maraş’a gönderdiği Yüzbaşı Kılıç Ali (önce Pazarcık’ta), Yüzbaşı Yörük Selim (önce Göksün’da). Doktor Mustafa’nın (şehit) da yardımcılarıyla şehri 10 bölgeye ayırdı ve her bölgenin başına askerliğini yedek subay olarak yapmış tahsilli ve sevilen kişileri getirdi. Ayrıca Jandarma deposundaki tüfekler ile Elbistan’da emekli Hâkim Ali Rıza Bey tarafından gönderilen 2500 kadar tüfek ve 3 makineli tüfekle halkı silahlandırarak 4000 ki-

²⁵ Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-706 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Bırakan Polisler**, s. 287-293.

şilik modern silahlara sahip Fransız birliklerine ve 2000 silahlı Ermeni'ye karşı Maraş'ı topyekûn ve inançlı olarak savaşa hazırladı²⁶.

General Keret'in 21 Ocak 1920 günü Maraş'a taarruz edeceğini bir saat önce haber alan Arslan Bey, Fransız ve Ermeni'lere karşı 22 gün 22 gece devam edecek savaşı başlattı. Arslan Bey, tüm olumsuz şartlara ve yaşanan büyük zorluklara rağmen Maraş'ta Türk halkına önderlik yaparak, moral ve mücadele gücü aşıldı ve düşmanın ağır bir yenilgiye uğramasını sağladı²⁷. Bunun yanı sıra emrindeki millî kuvvetlerle Antep savunmasına da yardımcı oldu. Maraş'ın kurtuluşundan sonra milletvekili seçilmesine rağmen TBMM'nce izinli sayılan Arslan Bey, Adana Cephesi'nde de görev yaptı. Antep ve İslâhiye cephelerinde teftişlerde bulundu. Arslan Bey, Millî Mücadele'de bilfiil ateş altında fedakârlık ve hizmeti sebebiyle "Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası" ile ödüllendirildi. 7 Haziran 1963'te vefat etti²⁸.

Arslan Bey, Milli Mücadele'de bilfiil ateş altında fedakarlık ve hizmet sebebiyle "Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası" ile ödüllendirildi²⁹.

Yakup Remzi Üzer

Ayşe ve Süleyman oğlu Yakup Remzi Üzer, 1894 yılında Karesi Vilâyeti Balıkesir Kazası Kepsut Nahiyesi'nde dünyaya geldi. I. Dünya Savaşı'nda ordu saflarında çeşitli cephelerde savaştı. Mond-

²⁶ M. Yavuz Elbirler, "Başkomiser Arslan Toğuzata", **Çağın Polisi Dergisi**, Yıl: 8, Sayı: 93, Eylül 2009, s.35

²⁷ Maraş'ın kurtuluşu için Arslan Bey'in yanında mücadele eden bir diğer polis Abdullah Bey'di. İşgal esnasında Çarşı Karakolu'nda görev yapan Abdullah Bey, bir gün 5 Fransız askeriyle devriye görevi yaparken bu askerleri silahlarıyla birlikte esir alarak, Maraş Direniş Teşkilatı'na teslim etti ve Fransızlara karşı verilen mücadeleye bilfiil katıldı. 21 gün boyunca çatışmaların yoğun olarak yaşandığı Katolik ve Meryemana Kiliseleri civarında büyük kahramanlık gösterdi ve ayağından yaralandı. Abdullah Bey, Maraş direnişinde ve Millî Mücadele'nin kazanılmasında gösterdiği kahramanlıklarda dolayı "Polis Fedaisi" olarak adlandırıldı ve Maraş Kuva-yı Milliye Teşkilatı tarafından takdirname ile ödüllendirildi. Şahin, **Türk Polisinin Erdem Mücadelesi ve Kahraman Polisler**, EGM- APK Dairesi Başkanlığı Yayın No. 152, Ankara 2001, s. 73-76.

²⁸ Yalçın Özalp, **Maraş Direnişinin Başındaki Serkomiser Ali Bey**, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, No: 367, s. 3-11.

²⁹ Şahin, **İz Bırakan Polisler**, s. 451-453.

ros Mütarekesi'nden sonra terhis edildi. 5 Haziran 1919 tarihinde Kastamonu Emniyet Müdürlüğü kadrosunda polis memuru olarak göreve başladı. Millî Mücadele'nin başlaması üzerine 31 Ağustos 1921 tarihinde İhtiyat Subayı olarak ordu saflarına katıldı. Millî Mücadele'nin ardından 5 Eylül 1923 tarihinde Kastamonu Emniyet Müdürlüğü kadrosunda polis memuru olarak göreve başladı. Daha sonra sırasıyla Ankara, Kocaeli ve Emniyet Genel Müdürlüğü kadrolarında görev yaptı. Başkomiser rütbesine kadar yükseldi.

Sakarya Meydan Muharebesi esnasında gösterdiği olağanüstü gayret ve takdire değer kahramanlığından dolayı, 7 Kasım 1921 tarihinde daha önceden kazandığı “Harp Madalyalarının Bir Üst Derece Üstündeki Bir Madalya” ile ödüllendirildi. Millî Mücadele'nin ardından TBMM tarafından, Millî Ordu bünyesindeki yararlı hizmetlerinden dolayı 28 Nisan 1928 tarihinde “Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası” ile ödüllendirildi³⁰.

Ahmet Niyazi Çankaya

Yemişçi oğullarından Ayşe ve Ali oğlu Ahmet Niyazi Çankaya, 1886 yılında Selanik Vilâyeti Çulha Mahallesi'nde dünyaya geldi. 1912 yılında Selanik Polis Mektebi'ni bitirdikten sonra Balkan Harbi sebebiyle İstanbul'a geldi ve 14 Nisan 1913 tarihinde Ankara Emniyet Müdürlüğü kadrosunda polis memuru olarak göreve başladı. Daha sonra sırasıyla Rize, Çoruh (Artvin) ve Yozgat illerinde görev yaptı. Başkomiser rütbesine kadar yükseldi.

Millî Mücadele'ye katılarak bilfiil cephede ateş altında kahramanlık ve fedakârlık gösterdiğinden dolayı, TBMM tarafından 10 Ağustos 1927 tarihinde “Bir Kıta Beyaz Şeritli İstiklâl Madalyası” ile ödüllendirildi³¹.

³⁰ Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-623 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Bırakan Polisler**, s. 464-467.

³¹ Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-604 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Bırakan Polisler**, s. 468-472.

Mehmet Şakir Bey (Yazgan)

Mehmet Salih oğlu Mehmet Şakir Bey, 1876 yılında Urfa’da dünyaya geldi. 12 Nisan 1895 tarihinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü kadrosunda 3 polis neferi olarak göreve başladı. Bundan sonra birkaç defa polislikten ayrıлып tekrar başlamak suretiyle görevine devam etti. Hüdavendigar (Bursa), Beyrut, Sivas, Adana, Ankara, Sakız Adası ve Çeşme kadrolarında görev yaptı. En son görevli olduğu memleketi Urfa’da ikinci komiser olarak görev yapmakta iken, görevini suiistimal ettiği iddiasıyla 17 Ağustos 1915 tarihi itibarıyla polis mesleğinden ilişkisi kesildi.

Şakir Bey, İngiliz işgaline karşı Urfa’da büyük bir gizlilik içinde yürütülen Millî direniş hareketi içerisinde aktif rol aldı. Urfa’nın ileri gelenlerinin işgale karşı oluşturduğu on iki kişilik gizli direniş örgütünün içerisinde yer aklı. Belediye Reisi Hacıkamalzade Hacı Mustafa Efendi başkanlığında Jandarma Kumandanı Binbaşı Ali Rıza Bey ile eşraf ve aydınlardan oluşan bu gizli komite ilk toplantısını 4/5 Eylül gecesi Güllüzâde Hacı Osman Efendi’nin evinde yaptı. Böylece, Urfa’nın kurtuluşu için mücadele verecek olan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin temelleri atılmış oldu ve bu toplantıda bulunanlar halk arasında “Onikiler” olarak adlandırıldılar. Bu kişiler kurtuluş kadar mücadele edeceklerine ve millî gayenin gerçekleştirilmesi için şimdilik gizlice Jandarma Tabın- Kumandanı Ali Rıza Bey’in idaresinde çalışacaklarına dair Kur’ân-ı Kerim’e el basarak, yemin ettiler³².

Bu toplantı sonrasında cemiyetin kuruluşunun, Sivas’ta bulunan Mustafa Kemal Paşa’ya da bildirilmesine karar verildi ve Urfa Mutasarrıfı Ali Rıza imzası ile 3 Ekim 1919 tarihinde bir telgraf gönderildi. Mustafa Kemal Paşa, cevap olarak, Urfa Mutasarrıflığı’na gönderdiği 8 Ekim 1919 tarihli telgrafta, vatanperverce çalışmalara teşekkür ettikten sonra, teşkilâtın genişletilmesi için gerekli çabanın gösterilmesini istemiştir. Ayrıca haberleşmenin sürdürülerek. Diyar-

³² Müslüm Akalın, **Millî Mücadele’de Urfa: Anılar-Belgeler**, Şanlıurfa Belediyesi Yayını, Şanlıurfa 2007, s. 19. Araştırmacı Akalın Şakir Bey’in tam künyesini “Polis Komiserliğinden müstafi Arabikâtibizâde Şakir Efendi. (Yazgan)” olarak zikretmektedir.

bakır'da 13. Kolordu Kurmay Başkanlığı ve Mardin'deki 5. Tümen Komutanlığı ile ilişki kurulması söylendi. Bu emir üzerine 13. Kolordu Kumandanlığı Kurmay Başkanı Halit Bey ile temasa geçildi ve durumu serbestçe anlamak için eşraftan Mollazade Mahmut Bey ve Arabikâtibizâde Şakir Efendi Siverek'e gönderildi³³. Bundan sonra cemiyet, faaliyetlerini yoğunlaştırarak, çeşitli makamlara protesto telgrafları göndermeye ve hazırlıklarını gizlice sürdürmeye başladı.

Bütün bu mücadele ve tartışmalar yaşanırken Ekim ayı sonunda İngilizler Urfa'yı boşaltarak Fransızlara teslim ettiler ve 31 Ekim 1919 tarihinden itibaren Urfa'da Fransız işgali başladı. Urfa Sancağı askeri kumandanı Yarbay Capitrel imzası ile Urfa Mutasarrıflığına gönderilen 25 Kasım 1919 tarihli bir emir ile jandarma Kumandanı Ali Rıza Bey'in görevden alındığı bildirildi³⁴. Ali Rıza Bey de gizlice Urfa'dan ayrılarak 28 Kasım 1919 tarihinde Viranşehir'e gitti³⁵. Diyarbakır Polis Müdüriyeti'nin 7 Aralık 1919 tarihli tahriratında ise, Urfa'yı işgal eden Fransızların, Jandarma Kumandanı Binbaşı Ali Rıza Bey'le birlikte Komiser Şakir Efendi'nin artık Urfa'da işlerinin kalmadığını ve vazifelerinin son bulduğunu bildirerek uzaklaştırdıkları ve söz konusu kişilerin Viranşehir'e gittikleri belirtilmektedir³⁶. Ancak dönemin Urfa müftüsü Hasan Açıanal hatıratında Binbaşı Ali Rıza Bey'in Viranşehir'e gidişini anlatırken Şakir Bey'den bahsetmemektedir³⁷.

Komiser Şakir Bey'in Millî Mücadele'ye sadece Urfa'da değil İstanbul'da da destek verdiği görülmektedir. Şakir Bey'in görev aldığı faaliyetlerden bir tanesi ise işgal güçleriyle işbirliği yapan Sait Molla'nın susturulmasına yönelik gerçekleştirilen eylemdir. İşgal kuvvet-

³³ Akalın, **a.g.e.**, s. 21.

³⁴ Ali Rıza, "Ahfada Yedigâr", **Urfa Mücahede**, Sinop, Hicri 1343, s. 64-69; Müslim Akalın, "Urfa Tarihinden Bir Belge", **Harran**, Sayı: 26, Şubat 1989, s. 25.

³⁵ Ali Rıza, **a.g.e.**, s. 73.

³⁶ Bâb-ı Âlî Dâhiliye Nezâreti Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti'ne gönderilen evrak, BOA. HR.SYS. 2544-17/14, 22-23. <http://www.deviatarsivleri.gov.tr/kitap/belge/995/097.doc>, 28.12.2007.

³⁷ Hasan Açıanal, **Urfa Kurtuluş Mücadelesi Hatıratı**, Şurkav Yayınları: 24, Ankara 2001, s. 63. Akalın da, Millî Mücadele'de Urfa adlı eserinde Şakir Efendi'nin Viranşehir'e gittiğinden bahsetmektedir.

leri, ülke içindeki yerli azınlıklar vasıtasıyla Anadolu'nun işgaline karşı başlatılan Millî Mücadele'yi kırmak için her yol ve yöntemi kullanıyordu. Bu konuda işgal güçlerine her türlü desteği verenlerden birisi de Sait Molla idi. Kürt Teali Cemiyeti üyelerinden olan Sait Molla, İstanbul'daki İngiliz gizli örgütlenmesinin başında bulunan Protestan misyoneri rahip Frew ile sık sık mektuplaşmaktadır³⁸. Sait Molla 20 Mayıs 1919 günü "Türkiye'de İngiliz Muhibleri Cemiyeti'nin kuruluş beyannamesini Dâhiliye Nezareti'ne vererek Cemiyet'in kurulmasına öncülük etti ve daha sonra başkanlığına seçildi. Sait Molla bu cemiyet vasıtasıyla Türk halkının istiklâl mücadelesine katılma isteğini engellemek için durmaksızın çalışıyor ve propaganda yapıyordu. Karakol Cemiyeti ile Millî Müdafaa Gurubu'ndaki vatanperver polisler ile Cemiyet'in diğer unsurları bir araya gelerek Sait Molla'ya gözdağı verilmesini kararlaştırdı. Cemiyet üyesi Erzincanlı Komiser Salih Bey ile Sadık Baba namındaki polis memuru ile Sirkeci'deki bir kahvehaneyi merkez olarak kullanmak üzere işleten Urfalı Komiser Şakir Bey de bu işin gerçekleştirilmesi için görevlendirildi³⁹. Ekip bir gece Sait Molla'nın konağına dinamit atmak suretiyle yangın çıkardı. Büyük korku ve panik içinde sokağa fırlayan Sait Molla, üzüntü içinde yanan konağını seyretti. İtfaiyenin müdahalesine rağmen konak tamamen yandı. Gerekli mesajı alan Sait Molla böylece etkisiz hale getirildi⁴⁰.

Şakir Bey Millî Mücadele'nin ardından tekrar polis olarak görev yapmaya devam etti ve serkomiserlik rütbesine kadar yükseldi.

Millî Mücadele esnasında bilfiil cephede kahramanlık ve hamaset gösterdiğinden dolayı. TBMM'nin 17 Mart 1926 tarihli kararıyla "Bir Kıta Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası" ile ödüllendirildi⁴¹. Ayrıca onun ismini yaşatmak isteyen Şanlıurfa Belediyesi, Şanlıurfa'da bir caddeye Şakir Bey'in ismini verdi.

³⁸ Bkz. **Nutuk (1919-1927)** s. 177-206

³⁹ Eyüp Şahin, "Kurtuluş Savaşında Türk Polisi", s. 59.

⁴⁰ Eraslan ve Metin, **a.g.e.**, s. 196-200.

⁴¹ Şakir Bey'in meslek hayatı ve özlük hakları ile ilgili bilgiler, kendisinin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-872 numaralı özlük dosyasından yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Bırakan Polisler**, s. 478-481.

Halil İbrahim Bey

Mısırlı Hacı Şerifzade İbrahim oğlu İbrahim Halil Bey 29 Ocak 1883 tarihinde Halep Vilâyeti Kilis Kazası Tekiye Mahallesi'nde dünyaya geldi. 8 Nisan 1909 tarihinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde polis neferi olarak göreve başladı. Daha sonra sırasıyla Halep, Ayıntap (Antep) ve Diyarbakır kadrolarında görev yaptı. 1920 yılında ikinci komiser, 1926 yılında Serkomiser rütbesine terfi etti. Diyarbakır kadrosunda Serkomiser olarak görev yaparken 2 Ocak 1927 - 1 Ocak 1930 tarihleri arasında Diyarbakır Polis Müdür Vekili olarak görev yaptı.

Fransızlar tarafından 12 Ekim 1920 tarihinde Ayıntap'a vuku bulan saldırı sırasında Türk'e yakışır bir kahramanlık örneği gösterdiğinden dolayı Millî Ordu Adana Cephe Komutanlığı'nın 14 Ekim 1920 tarih ve 879 numaralı teklifi doğrultusunda "Kırmızı Şeritli istiklâl Madalyası" ile ödüllendirildi. Ayrıca, Ayıntap'ın İngiliz ve daha sonra Fransız işgali sırasında devam eden 12 aylık muhabere ve muhasarası sırasında asayiş ve güvenliği sağlama, askerlerle halkın iâşesini temin etme hususlarında ortaya koyduğu hüsnü hizmetinin yanında, bütün saldırı ve müdafaalara katılmak suretiyle gösterdiği cesaret ve kahramanlığından dolayı 10 Ekim 1920 tarihinde "Tahsin-name" ile ödüllendirildi⁴².

Hacı Mehmet Münir Aykıl

Raife ve Emir Osman oğlu Alemdarzade Hacı Mehmet Aykıl, 1878 yılında Sivas Vilâyeti Sarı Şeyh Mahallesi'nde dünyaya geldi. 12 Kasım 1909 tarihinde Sivas Vilâyeti'nde polis memuru olarak göreve başladı. Daha sonra sırasıyla Amasya, Merzifon, Canik (Samsun), Trabzon ve Erzurum kadrolarında görev yaptı.

1909'da komiser muavini, 1932'de üniformalı üçüncü komiser rütbesine terfi etti. 17 Mart 1934 tarihinde yaş haddinden dolayı emekliye ayrıldı.

⁴² Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-260 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Bırakan Polisler**, s. 581-585.

Millî Mücadele’de bilfiil cephede ve ateş altında hüsnü hizmet ve takdire değer nitelikte fedakârlık gösterdiğinden dolayı, 1 Kasım 1927 tarihinde “Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası” ile ödüllendirildi. Ayrıca Cumhuriyet’in 10’ncu yıl kutlamalarından dolayı Bakanlar Kurulu’nun 12 Kasım 1933 tarihli kararıyla takdirname ile ödüllendirildi⁴³.

Harun Zeki Aydemir

Fatma ve Zekeriya oğlu Harun Zeki Aydemir, 1893 yılında Vardar Vilâyeti’nde (Makedonya) dünyaya geldi. Vardar İptidaiye ve Rüştîye mekteplerini bitirdi. Daha sonra girdiği Üsküp Mülkî İdadî Mektebi’nin dördüncü sınıfında eğitim görürken başlayan Balkan Savaşı nedeniyle okulu yarım bıraktı. 1919 yılında Ayıntap Sancağı Kilis Kazası’nda polis memuru olarak göreve başladı. Daha sonra Diyarbakır, Cebelibereket (Osmaniye), Seyhan (Adana), İçel ve Afyon kadrolarında görev yaptı. 1937 yılında İstanbul Polis Mektebi’ni bitirdikten sonra Kocaeli, Burdur ve İstanbul kadrolarında görev yaptı. 1946 yılında emekliye ayrıldı.

Görevi sırasında gösterdiği üstün başarılarından dolayı aldığı birçok takdirname ve nakdi mükâfatın yanı sıra, Millî Mücadele’de bilfiil cephede ve ateş altında fedakârane ve kahramanca hizmetlerinden dolayı TBMM tarafından 13 Aralık 1927 tarihinde “Bir Kıta Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası” ile ödüllendirildi⁴⁴.

Ömer Rüştü Özdemir

Resul oğullarından Mümtaze ve Mustafa Fahri oğlu Ömer Rüştü Özdemir, 1896 yılında Kastamonu Vilâyeti Araç Kazası Boyalı Nahiyesi Dirvana Köyü’nde dünyaya geldi. 7 Temmuz 1919 tarihinde Kastamonu kadrosunda polis memuru olarak göreve başladı. Millî

⁴³ Adı geçeninin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-575 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Birakan Polisler**, s. 597-599.

⁴⁴ Adı geçeninin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-1523 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Birakan Polisler**, s. 621-626.

Mücadele’de 23 Ağustos 1921 tarihli atama kararıyla “İhtiyat Mülazım-ı Sani” olarak Millî Ordu’ya katıldı. 19 Eylül 1923 tarihinde ordudaki görevinden terhis oldu ve tekrar Kastamonu kadrosunda polis memuru olarak göreve başladı. Daha sonra Çorum ve Ankara kadrolarında görev yaptı. Komiser rütbesine kadar yükseldi.

Millî Mücadele’de gösterdiği olağanüstü gayret ve kahramanlığından dolayı TBMM tarafından 28 Mart 1928 tarihinde “Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası” ile ödüllendirildi⁴⁵.

Abdülkadir Bey

Ali oğlu Abdülkadir Bey, 1883 yılında Urfa Sancağı Dabakane Mahallesi’nde dünyaya geldi. Beyrut Polis Mektebi’ni bitirdikten sonra 25 Ocak 1911 tarihinde Urfa Sancağı’nda polis memuru olarak göreve başladı. Daha sonra tayin edildiği Bolu kadrosunda komiser muavini olarak görev yapmakta iken, sağlığının bozulması, anne ve kız kardeşinin rahatsızlıkları sebebiyle 1928 yılında istifa ederek meslekten ayrıldı.

Meslek yaşamı boyunca gösterdiği yararlılıklar dolayısı ile çok sayıda takdirname ile ödüllendirildi. Millî Mücadele’de gösterdiği kahramanlık ve fedakârlıktan dolayı TBMM tarafından 17 Mart 1926 tarihinde “Beyaz Şeritli İstiklâl Madalyası” ile ödüllendirildi⁴⁶.

Zübeyir Bayramoğlu

Van ili Edremit Karyesi’nde dünyaya geldi. Van Emniyet Müdürlüğü kadrosunda polis memuru iken yapılan sınavlarda başarılı olarak serkomiserliğe kadar yükseldi. Van’ın Ruslar tarafından işgalinden sonra bir kısım asker ve sivil memur ailesini Önce Bitlis’e, oranın ela işgal edilmesinden sonra Diyarbakır’a nakletti. Aynı şekilde işgal edilen Filistin ve Suriye’de bulunan askerî ve sivil memurların

⁴⁵ Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-2269 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Birakan Polisler**, s. 644-649.

⁴⁶ Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-548 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Birakan Polisler**, s. 696-699.

ailelerinin Konya'ya nakledilmesinde de büyük çabalar sarfetti. Millî Mücadele'de gösterdiği büyük başarıdan dolayı önce "Beyaz Şeritli İstiklâl Madalyası" ile daha sonra da "Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası" ile ödüllendirildi⁴⁷.

Ahmet Kemal Efendi (Alkut)

Ahmet Kemal Efendi 1310 (1894) yılında Preveze'de dünyaya geldi. Preveze'nin işgal edilmesi üzerine ailesiyle birlikte İzmir'e yerleşti. İzmir ilinde üniformalı polis memuru olarak görev yapmakta iken, Yunanlıların Önce İzmir'i daha sonra da, aralarında Aydın'ın bulunduğu bölgeyi işgal etmesi üzerine Aydın ve Köşk cephelerinde bizzat çarpışmalara katıldı. Yörük Ali Müfrezesiyle birlikte çarpıştığı cephede yaralanarak Hilal-i Ahmer (Kızılay) hastanesinde tedavi gördü. İyileştikten sonrada Millî Mücadele saflarında fiili olarak görevine devam etti. Bu kahramanca çabalarından dolayı ilk olarak Kuva-yi Millîye Çine Fırka Heyeti'nce "Bir Kıt'a Hizmet-i Millîye Mazbatası" ile taltif edildi⁴⁸. Daha sonra TBMM tarafından İstiklâl Mücadelesi'ndeki üstün başarılarından dolayı "Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası" ile ödüllendirildi⁴⁹.

Musa Kazım Baykal

Fatma Saadet ve Mehmet Necati oğlu Musa Kazım Baykal, 1889 yılında İstanbul Vilâyeti'nde dünyaya geldi. 16 Ağustos 1909 tarihinde İstanbul'da polis memuru olarak göreve başladı. 1913 yılında komiser muavini rütbesinde iken polislikten istifa etti ve 1914 yılında ordu saflarında göreve başladı. Ancak 1916-1922 tarihleri arasında esaret altında kaldı. Esaret dönüşü terhis edilmeden İstiklâl Harbi'ne katılmak üzere cepheye gönderildi. 3 Aralık 1923 tarihinde komiser muavini olarak tekrar polislik mesleğine başladı. Çeşitli iller-

⁴⁷ Arşiv Belgeleri ile Gerçekler, s. 257.

⁴⁸ Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan C-14535 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Eyüp Şahin, "Cumhuriyete Hayat Veren İstiklâl Madalyalı Polisler", *Polis Dergisi*, Ankara, EGM Yayınları, Yıl: 5, Sayı: 18, (1999), s. 260-261.

⁴⁹ Arşiv Belgeleri ile Gerçekler, s. 261.

de görev yaptı ve Emniyet Polis Müfettişliğine kadar yükseldi. Meslek yaşamı boyunca gösterdiği yararlılıklar dolayısı ile birçok takdirname ile ödüllendirildi. Millî Mücadele’de bilfiil cephede ateş altında ortaya koyduğu olağanüstü gayret ve takdire değer kahramanlığından dolayı, TBMM tarafından 5 Şubat 1928 tarihinde “Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası” ile ödüllendirildi⁵⁰.

Mehmet Şakir Bey

Ahmet oğlu Mehmet Şakir Bey, 1887 yılında Dağıstan’da dünyaya geldi. 17 Kasım 1911 tarihinde Bursa’da polis memuru olarak görev başladı. Daha sonra Balıkesir ve Bursa kadrolarında görev yaptı. Bursa’da görevli iken 12 Mart 1921 tarihinde “Kuvve-i Bagiye”ye⁵¹ firar ettiğinden polislik mesleğinden ilişkisi kesildi. 21 Mayıs 1922 tarihine Gümrükler Umum Müdürlüğü’nde dosya memuru olarak göreve başladı. 12 Mart 1924 tarihinde tekrar Bursa, kadrosunda polis memurluğuna geçiş yaptı. Daha sonra İstanbul, Bursa ve Elazığ kadrolarında görev yaptı. Üçüncü Komiser rütbesine kadar yükseldi.

1919 yılı Mayıs ayında “Mahremhane”de oluşturulan Müdafaayı Hukuk Heyeti’ne dâhil olarak beyanname, silah ve cephaneye dağıtımında fevkalade yararlılık gösterdi. Bilahare Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti’nin alenen oluşmasında görülen lüzum ve ehemmiyeti maslahata binaen tefrik edilen altı polis ve kırk çete efradı ile gerek İstanbul’dan çıkanların hüviyetlerinin tetkikine ve gerekse düşman tarafından yapılacak asker gönderme hareketine karşı fiilen ve silahlı olarak müdafaada bulunmaya yükümlü Müdafaa-ı Hukuk Heyeti Komutanlığı tarafından Küçük Armutlu Nahiyesi’ne tayin edildi. Bu görevin yerine getirilmesi sırasında kahramanca hizmet etmeye mu-

⁵⁰ Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-959 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Bırakan Polisler**, s. 134-137.

⁵¹ Burada Kuva-yı Milliye kastedilmektedir. Çünkü Kuva-yı Milliye Hareketi; gerek Osmanlı Devleti’nin resmî yazışmalarında gerekse de matbuatta Kuvâ-yı Gayr-ı Milliye, Kuvâ-yı Bagiye, sergerde, şekavet ehli. Kemali Çeteleri ve Anadolu’nun yeni Celâîleri gibi ithamlara maruz kalmıştır. Bkz. Osman Akandere, “Damat Ferit Paşa Hükümetleri Döneminde Kuva-yı Milliye Hareketine Yöneltilen İthamlar”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 16, 2006, s. 22.

vaffak oldu. Müteakiben aynı suretle memleketin en buhranlı zamanlarında her veçhile “‘istiskali hayat” edencesine (hayatını hiçe savarcasına) şayanı takdir fedakârlıkları görüldü. Vatanın sadık ve faal bir mücahidi olduğunu ispatladı. Millî Mücadele’de asarı hamaset ve fedakârlıktan dolayı TBMM tarafından 28 Mart 1927 tarihinde “Bir Kıta Beyaz Şeritli İstiklâl Madalyası” ile ödüllendirildi⁵².

Mehmet Fehmi Dinçer

Cemile ve Hüseyin oğlu Mehmet Fehmi Dinçer, 1887 yılında Antakya’da dünyaya geldi. 26 Kasım 1914 tarihinde Suriye Vilâyeti polis kadrosunda polis memuru olarak göreve başladı. Şam’ın istila edilmesi üzerine Ayntap’a geldi ve burada Aralık 1919 tarihinde polis memuru olarak göreve haşladı. Daha sonra sırasıyla Çoruh (Artvin), Mardin, Çoruh ve Hatay’da görev yaptı. Meslek yaşamı boyunca gösterdiği yararlılıklar dolayısı ile çok sayıda takdimname ile ödüllendirildi. Komiser muavini rütbesine kadar yükseldi.

Millî Mücadele’de cephede ve bilfiil ateş altında takdire değer nitelikte ve kahramanca hizmetinden dolayı, TBMM tarafından 10 Ağustos 1927 tarihinde “Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası” ile ödüllendirildi⁵³.

Zekeriya Sırrı Bayer

Ayşe ve Mehmet Hilmi oğlu Zekeriya Sırrı Bayer, 1886 yılında Selanik Vilâyeti Memlik Kazası’nda dünyaya geldi. 1 Nisan 1922 tarihinde Ankara’da polis memuru olarak göreve başladı. Daha sonra uzun süre Bursa’da görev yaptı. Meslek yaşamı boyunca gösterdiği yararlılıklar dolayısı ile çok sayıda takdimname ile ödüllendirildi. Komiser muavini rütbesine kadar yükseldi.

⁵² Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-997 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Bırakan Polisler**, s. 704-708.

⁵³ Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-763 numaralı öz! ilk dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Bırakan Polisler**, s. 756-759.

Millî Mücadele “de cephede ve bilfiil ateş altında takdire değer nitelikte ve kahramanca hizmetinden dolayı, TBMM tarafından 26 Mart 1926 tarihinde “Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası” ile ödüllendirildi⁵⁴.

Torunizade Süleyman Sırrı Efendi (Torunoğlu)

Acara Süfla Kedadan Şakır Ağazade Süleyman Sırrı Efendi 1307 (1891) yılında Batum’da dünyaya geldi. 29 Nisan 1918 tarihinde Batum’da polis memuru olarak çalışmaya başladı, Mondros Mütarekesi’nden sonra Batum’un işgal edilmesine rağmen buradaki görevini bırakmadı. Batum ve çevresinin kurtuluşu için mücadele eden Cemiyet-i Tslamiye’ye üye oldu ve diğer polislerle birlikte kahramanca mücadele etti. Cemiyet üyeleri ile Cemiyetin kuruluşunu sağlayan sivil ve askerî erkân arasındaki irtibatı sağladı. Ermeni ve Gürcü birliklerinin hareketleri hakkında ilgililere bilgi aktardı. Şark Cephesi Komutanı Kazım Karabekir’in, 9. Fırka Komutarı Halit Paşa ve Hopa Hudut Tabur Komutanı Binbaşı Kazım Bey ile irtibatını temin etmekle görevlendirildi. Kars Antlaşması gereği Batum’un Ruslara bırakılması üzerine 1337 (1921) yılında kaçarak Artvin’e geldi. Burada da görevine devam etti ve özellikle Macahel, Borçka, Maradit ve Şavşat hudut mıntıkalarında istihbarat faaliyetlerinde bulundu. Millî Mücadele’den sonra Artvin, Bursa, Mudanya illerinde polis memuru olarak görevine devam etti. Kurtuluş Savaşı’nda gösterdiği yararlılıklardan dolayı TBMM’nin 5 Nisan 1925 tarihli oturumunda “Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası” ile taltif edildi⁵⁵. Mudanya ilçesinde görevli iken 1941 yılında Bakanlar Kurulu karan ile yaş haddinden muaf tutularak görev süresi bir yıl daha uzatıldı. Yine Bakanlar Kurulu’nun 01.08.1942 tarih ve 18448 sayılı karan ile görev süresi bir yıl daha uzatıldı. 17 Temmuz 1943 tarihinde emekliye ayrıldı. Kurtuluş Savaşı’nda gösterdiği yararlılıktan dolayı TBMM’nin 5

⁵⁴ Adı geçeninin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan A-2384 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, **İz Birakan Polisler**, s. 800-803.

⁵⁵ **Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, (B.C.A.)**, Belge Tarih ve Sayısı: 23.6.1941 - 2/16041, Arşiv Dosya No: 74-623, Fon Kodu: 30..18.1.2. Yer No: 95.53..12.

Nisan 1925 tarihli oturumunda “Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası” ile taltif edildi⁵⁶.

Abdullah Efendi

Abdullah Efendi 1295 (1879) yılında Halep Vilâyeti Kilis Kazası Deveciler Mahallesi’nde dünyaya geldi. 8 Şubat 1914 tarihinde Halep’te polis memuru olarak göreve başladı. Halep’in işgal edilmesi üzerine 1918 yılında Kilis’e geldi ve ertesi yıl burada polis olarak görev yapmaya başladı. Daha sonra Antep’e tayin edildi. Antep’in Fransızlar tarafından işgali üzerine 7 Aralık 1920 tarihinde diğer hükümet ileri gelenleriyle Antep’ten ayrılarak Halfeti ilçesine gitti. Burada merkezi hükümet ileri gelenlerince hükümet merkezi olarak kabul edilen Kara Yusufçu Köyü’ne geçti. Burada yürütülen Millî Mücadele çalışmaları içerisinde aktif olarak görev aldı. Millî Mücadele’de bizzat ateş hattında kalarak gösterdiği kahramanlıktan dolayı TBMM tarafından 10 Ağustos 1927 tarihinde “Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası” ile ödüllendirildi⁵⁷.

Yahyazade Cafer Tayyar Efendi

Cafer Tayyar Efendi 1302 (1886) yılında Halep ili Ayıntap Kazası Kanalcı Mahallesi’nde dünyaya geldi. 11 Ocak 1912 tarihinde Halep’te polis memuru olarak göreve başladı. 1914 yılında polislikten ayrıldı. 1918 yılında yapılan çağrı üzerine tekrar polisliğe başladı. Ancak Halep Vilâyeti’nin 26 Ekim 1918 tarihinde işgal edilmesi üzerine, aynı kadroda görevli komiser yardımcısı Halil, polis memurları Şakir ve Ahmet Tevfik ile birlikte Antep’e gelerek görevini burada sürdürmeye başladı. Antep’in Fransızlar tarafından işgali üzerine 8 Şubat 1921 tarihinde diğer hükümet ileri gelenleriyle Antep’ten ayrılarak Halfeti ilçesine oradan da hükümet merkezi olarak kabul edilen Kara Yusufçu Köyü’ne geçti. Burada yürütülen Antep direniş

⁵⁶ Eyüp Şahin. ‘Torunizade Süleyman Sırrı Efendi’, **Polis Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 14, EGM Yayınları, Ankara 1998, s. 166-173.

⁵⁷ Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan C-14075 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, “Cumhuriyette Hayat Veren İstiklâl Madalyalı Polisler”, s. 255-257.

çalışmalarında aktif olarak görev aldı. Antep'in Fransız işgalinden kurtarılmasından sonra 4 Aralık 1921 tarihinde merkezi hükümet ile ri gelenleriyle birlikte Antep'e gelerek görevine devam etti. Millî Mücadele'de bizzat ateş hattında kalarak gösterdiği kahramanlıktan dolayı TBMM tarafından 28 Mart 1927 tarihinde "Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası" ile ödüllendirildi⁵⁸.

Hasan Tahsin Efendi

Hasan Tahsin Efendi 1315 (1899) yılında Adana'da dünyaya geldi. 18 Ocak 1919 tarihinde Adana'da polis memuru olarak göreve başladı. 8 Ağustos 1920 tarihinde Adana'nın Fransızlar tarafından işgal edilmesi üzerine diğer devlet memurlarıyla birlikte hükümet merkezi olarak kabul edilen Pozantı'ya geldiler. Bir müddet burada kaldıktan sonra 27 Şubat 1921 tarihinde Aksaray Livası'nda polis olarak göreve başladı. Adana'nın düşman işgalinden kurtulması üzerine 23 Mayıs 1921 tarihinde tekrar Adana'ya gelerek göreve başladı. TBMM tarafından "Kırmızı Şeritli İstiklâl Madalyası" ile ödüllendirildi⁵⁹.

Millî Mücadele'nin kazanılmasında fedakârca çaba gösteren diğer birçok polisin ismini de burada zikretmek gerekir. Örneğin Adana'nın 19 Aralık 1918 tarihinde Fransızlar tarafından işgal edilmesi üzerine görevi başındaki Türk polisleri harekete geçerek üzerlerine düşeni yapmışlardır. Bunlardan polis memuru Mahmut Muhittin Efendi (Özsoy) Arap lisanına vakıf olmasından dolayı Tarsus kazasına doğru ilerlemekte olan işgal birliklerinin durdurulması için bu bölgedeki halkı örgütlemek üzere görevlendirildi. Bölge halkını Örgütlediği gibi aynı zamanda Fransız kuvvetleri arasında bulunan Cezayir ve Faslı Müslüman askerleri ikna ederek, kendi tarafına çekmeyi başardı. Onların da içinde bulunduğu bir direnişçi gurubu meydana

⁵⁸ Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan C-14075 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, "Cumhuriyete Hayat Veren İstiklâl Madalyalı Polisler", s. 257-259.

⁵⁹ Adı geçenin Emniyet Genel Müdürlüğü personel arşivinde bulunan C-14083 numaralı özlük dosyasındaki bilgilerden yararlanılarak düzenlenmiştir. Bkz. Şahin, "Cumhuriyete Hayat Veren İstiklâl Madalyalı Polisler", s. 264-265.

na getirdi. İşgalcilere karşı harekete geçerek çeşitli taktiklerle onlara büyük zararlar vermeye başladı. Ancak, emrinde çalışan ve bölgede bulunan bir Ermeni kadınla ilişkisi olduğu daha sonraları anlaşılan bir polis memurunun ağzından kaçırması üzerine deşifre oldu ve yakalandı⁶⁰.

İngilizler Antep'i işgal ettikten sonra Ermenilerin tahrik ve teşvikleri ile halka zulüm etmeye başladı. Akyol Polis Karakolu'nda görevli bir polis memuru olan Mehmet Hamdi Bey, Fransız güçlerinin Polis Karakolu'nda göndere çekili olan bayrağın indirilmesi isteklerine meslektaşlarıyla birlikte karşı çıktı. Ancak Mutasarrıfın emri üzerine bayrağı gönderden indirdiler. Mehmet Hamdi Bey, ertesi gün Türk bayrağını tekrar göndere çekti. Olayı haber alan işgal güçleri bir manga askerle karakolu bastı. Çıkan çatışmada mermisi tükenen Mehmet Hamdi Bey teslim olmamak için karakolun en üst katından kendini yere bıraktı ve şehit oldu⁶¹. Benzer şekilde Serkomiser Körükçü Fevzi Bey "Kıvılcım" adlı direniş örgütünü kurdu ve Antep direnişine katıldı⁶².

15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali Türk milletini en derinden yaralayan bir gelişme oldu. İşgalcilerden güç alan Rumlar tarafından o gün yakalanan polis ve jandarmalar da öldürüldü. Yunan Efsun müfrezesi askerleri hükümet binası yakınlarında üzerine ateş ettikleri Komiser Şükrü Efendi "yi şehit ettiler ve polis memuru Ziya Efendi'yi de yaraladılar"⁶³. Urla Polis komiseri (Giritli) Hüseyin Efendi Ziraat Bankası önünde katledildi. Polis memurlarından Refik Efendi, Halil Efendi ve emekli polis memuru Ahmet Efendi de bıçaklanarak öldürüldü⁶⁴. Ayrıca, Giritli İhsan, Limnili M.

⁶⁰ Alâeddin Koyugölge, "Türkiye'nin En İhtiyar Emniyet Mensubu", **Polis Emeklileri Sosyal Yardım Derneği Polis Dergisi**, Yıl: 26, Sayı: 226, İstanbul 1979, s. 32.

⁶¹ Hadiselerin İçyüzü: Yakılan Tarihi Akyol Karakolu ve Poiis Hamdi Efendi", **Polis Emeklileri Sosyal Yardımlaşma Derneği Polis Dergisi**, Yıl: 15, Sayı: .198, İstanbul (01 Aralık 1968). s. 19.

⁶² Eyüp Şahin, **Türk Polisinin Erdem Mücadelesi ve Kahraman Polisler**, s. 82-84.

⁶³ Alemdar Yalçın, "İzmir'in İşgali Hatıraları - Ali Çetinkaya", **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, Sayı: 16, (Haziran 1986), s. 18.

⁶⁴ **İstiklal Harbi Gazetesi**, (17 Mayıs 1919), No.3.

Fahri, İzmirli H. Avni, Nazmı Kemal, Yahya Şerif işgal sırasında görevleri başında şehit edilen diğer polislerdir⁶⁵. Bu olaylardan 15 gün sonraya kadar denizden birçok ceset çıkarılmıştır. Bu cesetler arasında, boğazlarından zincirle birbirine bağlanarak denize atılıp, boğulmuş üç polisin cesedinin de sahile vurması dikkati çekmiştir⁶⁶.

İstanbul'da da Türk polisi yabancı güvenlik güçlerinin küstah tavırları ve her işlerine karışmaları karşısında gerektiğinde tepkisini ağır bir şekilde ortaya koyuyordu. 31 Ağustos 1919 günü Gülhane Parkı'nın önünde bir Türk kadınına sarkıntılık yapan üç sarhoş işgal askerine müdahale eden Polis Cemil Bey, bir askeri öldürüp, ikisini de ağır yaraladı. Ömür boyu kürek mahkûmiyetine çarptırılan Cemil Bey, Güney Amerika'nın ünlü Şeytan Adalarında bulunan Guyana hapisanesine gönderildi. Buradaki insanlık dışı muameleye dayanamayan Cemil Bey hapisten kaçtı. Ancak yakalanarak tekrar hapse kondu. Atatürk'ün girişimiyle Cemil Bey, 1 Nisan 1929 tarihinde serbest kalarak, yurda döndü⁶⁷. İstanbul'daki işgalciler yalnızca vatandaşları değil Türk polisini bile taciz etmekten çekinmiyordu. İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde taharri memuru olarak görev yapan ve Karakol Cemiyeti üyesi olan Mazhar Bey, bir gece geç vakitte evine giderken iki sarhoş işgal askeri tarafından durduruldu.

Silahının alınmak istenmesi üzerine, Mazhar Bey bir askeri öldürüp diğerini ağır yaraladı. İşin ilginç yanı daha sonra bu olayın soruşturma görevi kendisine verildi⁶⁸.

⁶⁵ “İzmir’de Şehit Polisler Anıtının Açılış Töreni”, Polis Mecmuası, Cilt: 20, Sayı: 304, 1936, s. 3360.

⁶⁶ Bülent Çukurova, “15 Mayıs 1919 İzmir’de Yunan Mezalimi”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt: III, Sayı: 8, Mart 1987, s. 461-471; Millî Mücadele süresince birçok polis şehit edilmiştir. Trabzon’da Hasan Efendi ve Aldıkaçtızaade Hikmet Efendi, Edirne’de Osman Nuri, İstanbul’da M. Şükrü, Hüsnü, Faik, Atıf, Hasan, Hulusi, M. Sait, Fahrettin, Kastamonu’da Komiser Muavini Raşit, Malatya’da Yusuf, Kocaeli’nde İbrahim Besim bunlardan bazılarıdır. Bkz. İbrahim Şenöz, **Millî Mücadele’de Türk Polisi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi İnkılâp Tarihi Enstitüsü, 1989), s. 73-79.

⁶⁷ Hikmet Feridun Es, “Asıl Kelebek Türk Polisi Cemil’dir”, **Hürriyet** (26 Ekim 1986).

⁶⁸ İhsan Birinci, “Millî Mücadelede Kahraman Polislerimiz”, **Polis Emeklileri Sosyal Yardımlaşma Derneği Polis Dergisi**, Sayı: 288, İstanbul (01 Haziran 1971), s. 25.

Yunan işgali altındaki Gebze’de görev yapan Komiser muavini Abdulgani Bey (Bolbol), amirliğini yaptığı karakoldaki bir polis memurunun otuz kadar süngülü Yunan askeri tarafından öldürülmek kastiyla götürüldüğünü gördü. Bunun üzerine silahla müdahale ederek askerleri saf dışı etti ve polis memuru Remzi Efendi’yi kurtarmaya muvaffak oldu⁶⁹.

2 Ekim 1920 günü önce Çumra’yı yağmaladıktan sonra Konya’ya yönelen Delibaş Mehmet adlı bir eşkıyanın 700 kişilik çetesine karşı Emniyet Müdürü Necip Bey emrindeki altı kişilik polis kuvvetiyle “Şakalak Köprüsü” denilen mevkide canla başla savunma yaptı. Ancak Delibaş Mehmet başka yollardan şehre girdi ve burayı savaş alanına çevirdi⁷⁰.

Kurduğu çeteyle Adapazarı ve civarında eşkıyalık yapan Borbos adındaki Ermeni eşkıya, Jandarmanın yokluğundan da cesaret alarak yaşlı, kadın, erkek ve çocuk demeden herkese zulmediyordu. Bunun üzerine Adapazarı polis kadrosunda görevli üçüncü komiser İbrahim Ethem Bey, kıdemli komiser muavini Raşit Bey ile polis memurları Hulusi, Reşit, Rüştü, Fuat, Osman Nuri ve İbrahim Beyler uzun ve meşakkatli çalışma sonucu Şerir’i saklandığı delikte adamlarıyla birlikte yakalamaya muvaffak oldular⁷¹.

Görevlerine devam eden polisler Anadolu’da sürdürülen mücadeleye bütün güç ve kuvvetleriyle destek oldular ve savaşın kazanılması için, her türlü bilgi ve yardımları Ankara’ya ulaştırma yolunda fedakarca çalıştılar. Özellikle İstanbul Polisi Umumisi’nin siyasi şubesindeki görevliler işgalcilerin her türlü baskısına rağmen gerekli bilgi ve yardımları Ankara’ya ulaştırmak için çalıştılar, savaşın kazanılması için büyük gayretler sarf ettiler. Polisler Anadolu’ya adam kaçırmaya görevinin yanı sıra, Karakol Cemiyeti, Teşkilat-ı Mahsusa, Mim Mim (MM) Grubu ve Müsellâh Müdafaa-i Milliye Teşkilatı

⁶⁹ Şahin, **İz Bırakan Polisler**, s. 749-752.

⁷⁰ Osman Akandere, “1/3 Numaralı Konya İstiklâl Mahkemesi’nin Konya İsyanı İle İlgili Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı’na Sunduğu Raporu”, **Atatürk Üniversitesi Atatürk Dergisi**, Cilt 4, Sayı 2 (2004), s. 73; Şahin, **Türk Polisinin Erdem Mücadelesi ve Kahraman Polisler**, s. 112-115.

⁷¹ Şahin, **Türk Polisinin Erdeni Mücadelesi ve Kahraman Polisler**, s. 44-46.

içerisinde görev alarak yapılan propaganda, istihbarat, silah ve cep-hane sevkıyatı çalışmalarında önemli roller üstlendiler. Örneğin Karakol Cemiyeti'nin kuruluşunda ve çalışmalarında önemli görevler üstlenen polisler, Cemiyetin önemli bir bölümünü de oluşturuyordu⁷². İlk görev alanlar arasında Topkapı Polis Merkezi çalışanları göze çarpmaktadır.

İstanbul Polisinin hemen bütünü Milli Müdafaa Gurubu'nda görev almasına karşın özellikle İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube Müdürü Mazhar Bey, aynı şubenin Müdür Muavini Edip Bey, Siyasi Kısım Reisi Türkçü Ziya Bey, 4. Şube Müdürü Üsküdarlı Sadi Bey, Komiser Cemil Bey, Serkomiser Yanyalı Mazlum Bey, Komiser Erzincanlı Salih Bey, Arap Sait Bey, Tevfık Bey, Kâtip Lütfi Bey. Serezli Galip Bey (Vardar)⁷³, Polis Müfettişi Serezli Muhip Bey, Polis Müdürü Mehmet Ali Bey (Hidayet Demircan), İkinci Şube Şefi Edip Bey, Hüseyin Rıza Bey, Komiser Arnavut Tayyip Bey, Polis Müdüriyeti Umumisi sivil memullarından Saip Bey, Halit Bey, Sarı Kazım Bey, Serkomiser Arnavut Cafer Bey, Komiser Besim Bey, Polis Memuru Boşnak Haşım Bey, Merkez Memurları Cem'i ve Şevket Şakır Beyler, Urfalı Komiser Şakir Bey, Erzincanlı Komiser Şakir Bey, Polis Memuru Sadık Baba, Kel Nasip Bey ile Şileli Ali Beyler, Serkomiser Necati Bey, Komiser Kahraman Bey, Salih Bey, Kemal Bey, Zühtü ve İhsan Ethem Beyler, Polis Müdürlüğü Siyasi Kısmından Serezli Ahmet Niyazi Bey, Polis Müdürlüğü sivil memurlarından Gözlüklü Cemal Bey teşkilatın faal unsurlarından idiler⁷⁴. Bunların yanı sıra Teşkilât-ı Mahsusa'dan itibaren önemli hizmetlerde bulunan gizli polis şeflerinden emniyet görevlisi Mustafa Razi Yalkın⁷⁵, büyük fedakârlıklarla önemli görevler yapan polislerden bir diğeridir.

⁷² Şahin, "Kurtuluş Savaşında Türk Polisi", s. 54.

⁷³ Damat Ferit Hükümetinin Millî Mücadele'ye karşı yürüttüğü faaliyetleri yakından takip etmek üzere görev yapan, Mim Mim'in en gizli, en zeki ajanlarından birisi de İstanbul Polis Müdüriyeti 1. Şube görevlilerinden Serezli Galip (Vardar) Bey'dir. Bkz. **Galip Baba (Vardar) Anısına**, Kabataşlılar Derneği Yayınları (1), İstanbul 2003.

⁷⁴ Şahin, "Kurtuluş Savaşında Türk Polisi", s. 56-57. Bahsi geçen bu polislerin yaptığı fedakârca çalışmalar için bkz. Selahattin Salıslık, **Kurtuluş Savaşı'nın Gizli Örgütü: M.M. Grubu**, Kaynak Yayınları, İstanbul 1999.

⁷⁵ Necmî Uyanık, "Bir Devrin Gizli Çehresi: M. Razi Yalkın ve Eserleri Üzerine", **Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi**, Sayı: 17, 2007, s. 179-208.

Türk polisi insanların Anadolu'ya kaçmasını sağlamakla yetinmemiş birçok polisin kendisi de Anadolu'ya geçerek Millî Mücadele'ye fiilen iştirak etmişlerdir. 19 Mart 1920 tarihinde İsmet İnönü ile birlikte Millî Mücadele'ye katılmak üzere gizlice İstanbul'dan Ankara'ya kaçan grubun içerisinde eski Bingazi Polis Müdürü Manastırlı Nuri⁷⁶ ve 6 Nisan 1920'de, Bekir Sami Bey ve Hamdullah Suphi ile yola çıkan grupta yer alan eski Polis Müdürü Halil Bey⁷⁷ bu polislerden bazılarıdır.

YÜZELLİLİKLER LİSTESİNDE YER ALAN POLİSLERİN SÜRGÜNDEKİ YAŞAMLARI VE FAALİYETLERİ

On değişik başlık altında sınıflandırılan “Yüzellilikler” listesinde “Polisler” başlığı altında 13 polisin yer almaktadır.⁷⁸

Esbak İstanbul Polis Müdürü Hasan Tahsin (İşkora)

Hasan Tahsin 84 numara ile listeye girmiştir. 1884 yılında Kalkandelen'de⁷⁹ doğmuştur. Bu nedenle bazı kaynaklarda ismi Arnavut Tahsin (Gavur Tahsin) olarak geçmektedir. Dördüncü Damat Ferit Hükümeti tarafından İstanbul Emniyet Müdürü olarak atanmıştır. İstanbul'un işgali esnasında İngilizlerle işbirliğine giderek, Millî

⁷⁶ Yücel Özkaya, “İstanbul'un İşgali Üzerine Aydınların İstanbul'dan Ankara'ya Kaçışı Olayı”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt: V, Sayı: 13 (Kasım 1988), s. 127-143.

⁷⁷ Özkaya, *a.g.m.*, s. 147-123.

⁷⁸ *Resmi Gazete*, 7 Kanun-u Sâni 1340 (1924), Sayı: 81. Ayrıca bkz. Halıcı, *a.g.t.*, s. 26; Kamil Erdeha, “Yüzellilikler” Yahut Millî Mücadele'nin Muhasebesi, Tekin Yayınevi, I. Basım, İstanbul 1998, s. 224-230.

⁷⁹ Günümüzde Makedonya'da Tetovo ismi ile bilinen ve Arnavutların yoğunlukta bulunduğu şehir. 150'likler konusu 16 Nisan 1924 tarihinde TBMM'nin gizli oturumunda uzun uzun tartışılmıştır. Tartışmanın konusu Emniyet Genel Müdürlüğü'nün tespit ettiği 600 kişiyi aşkın listenin elenerek 150 kişiye düşürülmesidir. Bu tartışmada gündeme gelen Hasan Tahsin'in Arnavut oluşu bir kez daha vurgulanmıştır. İçişleri Bakanı Ahmet Ferit Bey (Tek) yaptığı konuşmada bazı şahısların 150'likler listesine dâhil etmeden vatandaşlıktan çıkarılmasının mümkün olabileceğini ve bu tür kişilerin tespit edilebileceğini söylemiştir. “Bunların içinde, örneğin bazısı var, Polis Müdürü Hasan Tahsin. Şimdi bunu düşündük. Acaba Arnavut'tur, bizim uyruğumuz değildir diyerek her dakika şey edebilir miyiz? (Herhalde sınır dışı edebilir miyiz demek istemektedir.) Fakat günün birinde İstanbul'dan kaydını çıkaracak olursa, o kayda dayanarak, (nüfus kaydı) Türklüğünü ispat ederek gelmesi olasılığı vardır. Bu düşünceyle Emniyet Genel Müdürlüğü'nün... İhsan Bey (Cebelibereket) - Kalkandelenlidir, efendim.” Bkz. İlhamı Soysal, *150'likler*, Gür Yayınları, İstanbul 1985, s. 28.

Mücadele'ye büyük zararları olmuştur. 21 Ekim 1920 tarihinde kurulan Tevfîk Paşa Hükümeti Tahsin'i görevden almak istediye de İngilizler buna engel oldu. İstanbul Valiliği'nin 18.2.1340 (1924) tarihli yazışma göre, Millî Mücadele'nin ardından Yunanistan'a kaçan Hasan Tahsin, vatana ihanet suçu işlediği gerekçesiyle gıyaben idam cezasına mahkum edilmiş ve daha sonra da "Yüzellilikler" listesine dâhil edilerek yurt dışına sürülmüştür. 1926 yılında Hollanda'ya yerleşen Tahsin, burada Hollandalı bir kadınla evlenerek eşi ile birlikte Utrecht Vilâyeti'nde yaşamaya başlamıştır. Yaz aylarını Roma'da geçiren Tahsin'in eşi dolayısıyla rahat bir yaşam sürdüğü ve Arnavut hizmetçileri olduğu bilinmektedir.

Yurt dışında olduğu süre içinde Türkiye'deki rejime karşı çalışmalar yaptığı ilişkin herhangi bir bilgi alınamayan Hasan Tahsin. "Yüzelliliklerin affını sağlayan 3527 kanunun kabulü üzerine 31 Temmuz 1938 tarihinde Türkiye'ye dönmüş⁸⁰ ancak 13 Ağustos'ta vize alarak Hollanda'ya geri dönmüştür. "Hollandalı bir kadınla evlenen ve orada yerleşmiş bulunduğu anlaşılan eski İstanbul Polis Müdürü Arnavut ırkından Hasan Tahsin'in vatandaşlıktan ıskatı: Dâhiliye Vekilliliğinin 7.8.1939 tarih ve 42086 sayılı teklifi üzerine bahsi geçen 3527 sayılı kanununun 5 inci maddesine tevfikân İcra Vekilleri Heyetince 25 Ağustos 1939 tarihinde kabul olunmuştur⁸¹. Hasan Tahsin (İşkora)"ın kendi arzusu ile Hollanda vatandaşlığına geçtiği ve keyfiyetin 25 Temmuz 1965 tarihli ve 303 sayılı Resmi Gazete'de yayınlandığı bilgisi Hollanda Dışişleri Bakanlığı'ndan alınmıştır⁸².

Esbak İstanbul Polis Müdür Muavini Kemal

Listede 85. sırada yer almıştır. Arnavut kökenli olan Kemal, Türkiye'den ayrıldıktan sonra Priştine'ye yerleşmiş, zengin bir kadınla

⁸⁰ Başvekâlet Kararlar Dairesi Müdürlüğünden Dâhiliye Vekâleti'ne gönderilen 01.09.1939 tarih ve 6-4659 sayılı yazının eki, Belge no: 12222-57, **İ50likler, Kubilay Olayı, Çarşaf-Peçe-Peştemalla Örtünme Sorunları: Polis Arşiv Belgeleriyle Gerçekler, Polis Dergisi**, Yayın No: 129, EGM Yayınları, Ankara, 1998, s.30.

⁸¹ **B.C.A.**, Belge Tarih ve Sayısı: 25.8.1939-2/11771, Dosya No: 2, Fon kodu: 30.. 18.1.2., Yer No: 89-106.. 19.

⁸² Bkz. Halıcı, **a.g.t.**, s. 202-203.

evlenerek, karısının emlakini işletmeye başlamıştır. Burada Türkiye aleyhinde çeşitli söylemlerde bulunduğu anlaşılan Kemal, 1934’de Mitroviçe’ye geçerek Fransız Batignolle inşaat firmasında ambar memurluğu yapmıştır.

Yugoslavlara zamanında ise Priştine-İpek Şimendifer inşaatında çalışmış olan Kemal, işgali takip eden günlerde İştip Polis Müdürlüğü’ne atanmış, bir süre sonra bu işe Tiran’dan başkası tayin edilince de açıkta kalmıştır, 1943 yılında Polis müdürlüğü görevini yeniden alan Kemal, Arnavut vatandaşlığına geçmiş, 1946 yılında Bakanlar Kurulu’nun 4916 sayılı kararı ile vatandaşlıktan çıkarılmıştır⁸³.

Emniyet-i Umumiye Müdür Muavini Ispartalı Kemal

Listenin 86. sırasında yer alan Kemal, Hollanda sömürgesi olan Cava’ya yerleşmiştir. Satıcılık yaparak geçimini sağlayan Kemal, babası İngiliz, annesi Sudanlı olan Eva Palmer isminde bir kadınla evlenmiştir. Türkiye’de hilafetin yeniden kurulması için Cava Müslümanlarının desteğini kazanmak amacı ile çeşitli çalışmalar yaptığı belgelenen Kemal, aftan sonra ülkeye dönmüştür⁸⁴.

Esbak İstanbul Polis Müdüriyeti Birinci Şube Müdürü Şeref

Listede 87. sırada yer alan Şeref Harbiye’yi bitirmiş, 1908’de yüzbaşı olmuş ve Bakaya Komisyonu’nda görevlendirilmiştir. 1912’de İzmir’e gönderilen Mürettep Süvari Bölüğü komutanlığına atanmış, ancak siyasetle uğraştığı anlaşıncı 1913’te emekliye ayrılmıştır. Genel savaşta çeşitli görevlerde bulunan Şeref, 1919’da Malta’ya sürülmüş, ancak aynı yıl tahliye edilerek, rütbesi iade edilmiştir. 1920 yılı Nisan ayında İstanbul Polis Genel Müdürlüğü Birinci Şube Müdüriyeti’ne atanan Şeref, aynı yılın Ekim ayında istifa etmiştir.

Hürriyet ve İhtilaf Fırkası’nın ileri gelenlerinden olup, Millî Mücadele sırasında İngilizler hesabına çalışan Şeref, zaferden sonra ülkeden kaçarak, Kahire’ye yerleşmiş, Mısır Hükümetinde bulunan bazı İngiliz memurların yardımları ile Kahire Belediyesine bağlı Öz-

⁸³ Bkz. Halıcı, a.g.t., s. 203-204.

⁸⁴ Bkz. Halıcı, a.g.t., s. 204.

bekiye Parkı'nda müdürlük yaparak geçimini sağlamıştır. Kahire'de bulunduğu sırada hareketleri ve faaliyetleri Türk Büyükelçilik görevlileri tarafından yakından takip edilen Şeref, Elçiliğin raporlarında “şarlatan, üç beş kuruş karşılığında her şeyi yapabilecek bir adam olarak.” tanımlanmaktadır. Şerefin ölüm tarihi ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır⁸⁵.

Esbak İstanbul Polis Müdüriyeti Birinci Kısım Başmemuru Hafız Sait

Listenin 88. sırasında yer alan Hafız Sait, Türkiye'den ayrıldıktan sonra Yunanistan'a geçerek Kavala'ya yerleşmiş ve 5 Ağustos 1930 tarihinde burada ölmüştür⁸⁶.

Sabık Arnavutköy Merkez Memuru Hacı Kemal

Listenin 89. sırasında yer alan Hacı Kemal, milli zaferin ardından İngilizlerin koruması altında Mısır'a kaçmış ve İskenderiye'de ölmüştür⁸⁷.

Sabık Polis Başmemurlarından Namık

Listenin 90. sırasında yer alan Millî Mücadele esnasında Üsküdar Merkez Memurluğu yapan Namık, daha sonra Polis Müdürlüğü Siyasi Kısım başkanlığına getirilmiş, bu görevleri süresince Anadolu'daki Millî Hükümet aleyhinde propaganda ve teşviklerde bulunduğu için. “Yüzellilikler” listesine alınmıştır.

Ülkeden ayrıldıktan sonra Atina'ya yerleşen Namık Hilmi, daha sonra İskeçe'de ve Evros'a bağlı Orestiada'da (Kumçiftlik) azınlık ilkokullarında öğretmenlik yapmıştır⁸⁸. Mehmet Ali grubunun üyelerindendir ve onun çıkardığı gazeteyi Yunanistan'da dağıtmıştır. Aynı zamanda Mehmet Ali'nin hafiyesi, temsilcisi ve propagandacıdır.

⁸⁵ Bkz. Halıcı, **a.g.t.**, s. 204-205.

⁸⁶ Bkz. Halıcı, **a.g.t.**, s. 205.

⁸⁷ Bkz. Halıcı, **a.g.t.**, s. 205.

⁸⁸ Evren Dede, “Batı Trakya'da 150'likler-IV”, **Azınlıkça**, Sayı: 47, Mayıs 2009, <http://www.azinlikca.net>, erişim: 29.04.2010.

Yurtdışına çıktıktan sonra da aleyhte çalışmalarına devam eden Namık Hilmi, çocuklarına gönderdiği mektuplarda yokluk içinde yaşadığından bahsederek, bu hale gelişinin nedeninin din uğrunda savaşmak olduğunu söylemiş ve “Kur’an’ı ayaklar altına alan alçak melunlardan intikam alacağım” diyerek, onlardan sabretmelerini istemiştir.

Atina’da “Yüzellilikler”den Köylü Refet Davut, Sefer Hoca; firarilerden Gümülcineli Hamit İhsan ve Eskişehirli Adem ile sık sık ilişkiye geçen Namık, bu arkadaşları ile birlikte, sürgünde yaşayan tüm Türklerin hukuklarının korunması konusunda Mehmet Ali’ye yetki verenler arasındadır.

Ankara Hükümeti’nin bittiğini düşünen Mehmet Ali’nin de Namık’a sonsuz güveni vardır. Ona gönderdiği mektuplardan birisinde Milli Hükümetin yıkılmasının an meselesi olduğunu iddia etmiş, on sene dayandıklarını, on. ay daha dayanmanın ise kutsal savaşlarının gereği olduğunu söyleyerek, Namık’tan sabırlı olmasını, aksi takdirde, metanetlerini kaybedecekleri gün mahvolacaklarını dile getirmiştir.

Atina’daki geçimini gündüz sigara satarak, geceleri ise bekçilik yaparak sağlayan, Namık’ın Köylü Refet ile olan ilişkisi oldukça ilginçtir. Atina Elçiliği’nde görevli istihbarat memurunun verdiği bilgiye göre, Namık kendisine Türkiye dışındaki diğer muhaliflerden gelen mektupların zarflarını Refet’e, Refet de sahte mektup ve beyan-nameler düzenleyip bu zarflara koyarak Türk Sefareti’ne vermiştir.

Cumhuriyetin onuncu yıl dönümü kutlamaları sırasındaki af söylentileri ile birlikte Namık’ın affedilme arzusu belirmiş ve bu arzusunun İsmet Paşa’ya yazdığı mektubunda dile getirdi. 1933’deki af isteği kabul edilmeyen Namık Hilmi, 1938 affını da göremeyerek 20 Ocak 1937’de Atina Muhacirin hastanesinde hayatını kaybetmiştir, üzerinde bulunan eşyalar ise Çerkez Davut tarafından alınmıştır.⁸⁹

Şişli Komiseri Nedim

Listenin 91. sırasındadır. Rüşdiye mezunudur. Askerliğini başdümenci olarak yapmıştır. İstanbul’da Şişli’de komiserlik yaptığı gün-

⁸⁹ Bkz. Halıcı, **a.g.t.**, s. 205-206.

lerde görevini kötüye kullanmaktan dolayı memuriyetten çıkarılan Nedim, Mütareke günlerinde İngilizler adına istihbarat işlerinde çalışmış, Anadolu'ya sevkedilen cephaneleri düşmanlara ihbar ederek, Millî Mücadele'ye karşıt bir tutum içine girmiş, zaferin ardından kaçarak Yunanistan'a sığınmıştır. Ailesiyle birlikte Gümülcine'ye (Komotmi) yerleşen Nedim, azınlık ilkokulunda öğretmenlik yapmıştır. Nedim Bey'in erkek kardeşi Hafız Cemal, "Yüzellilikler"den olmamasına rağmen, abisiyle birlikte Batı Trakya'ya gelmiş ve tıpkı abisi gibi Gümülcine'de azınlık ilkokulunda öğretmenlik yapmıştır⁹⁰.

Yunanistan'da da karşıt tutumunu sürdüren Nedim, önce Selenik'te belediye tarafından yaptırılan tuvaletlerin, daha sonra da belediye parklarının bekçiliğini yaparak geçimini sağlamış, aftan hemen sonra ülkeye dönmüştür⁹¹.

İzmit Merkez Memuru, Edirne Polis Müdürü ve Yalova Kaymakamı Fuad

Listenin 92. sırasındadır. Dörtymollu Çerkeş Fuat, Edirne Polis Müdürü iken Kocaeli'nin işgalinden sonra, Anzavur'un İzmit'te mutasarrıf bulunduğu sırada 11 Haziran 1920'de İstanbul Hükümeti tarafından İzmit Merkez Memurluğuna atanmış ve 1 Eylül'e kadar burada görev yaptıktan sonra Adapazarı kaymakam vekilliğine tayin edilmiştir. Adapazarı'nın Kuva-yı Millîye tarafından geri alınmasından sonra İstanbul'a kaçarak, hükümet tarafından 2 Şubat 1921'de Yalova kaymakam vekilliğine atanmış ve zaferin ardından Yunanistan'a kaçmıştır. Gerek İzmit'te gerekse Adapazarı ve Yalova'da bulunduğu sırada düşman kuvvetleriyle işbirliği yaparak halka çeşitli işkenceler yapan Nedim, bu nedenlerden dolayı "Yüzellilikler" listesine dâhil edilmiştir.

Çerkeş Ethem grubuyla birlikte, önce Yunanistan'a giden Fuat Bey, Drama'ya yerleşmiştir. Yunan devletinin "Yüzellilikler" in yurtdışına çıkarılması kararından önce bölgeyi terk etmiş ve Mısır'a

⁹⁰ Dede, "Batı Trakya'da 150'likler-IV".

⁹¹ Bkz. Halıcı, **a.g.t.**, s. 206-207.

geçmiştir⁹². Ancak Türkiye'nin o dönemdeki Mısır Elçisi Muhittin Paşa'nın girişimleriyle sınır dışı edilerek, 1922'de Suriye'ye geçmiş ve 1923'te Suriye lejyonuna dâhil olmuştur. 1926 yılından itibaren Şam Çerkeş alayında hizmet eden Fuat, önce 9. sonrada 6. Çerkeş bölümünde kumandanlık yapmıştır.

Fransızlar tarafından bu alaylarda yüzbaşı rütbesi ile istihdam edilen Mehmet Fuat, 1936 yılı içinde Şam Konsolosluğuna müracaat ederek para karşılığı haberalma işlerinde çalışmak istediğini ve bu işi kendisinden daha iyi yapabilecek kimse olmadığını belirtmiştir. Konsolosluk tarafından kendisine para verilebileceği söylenmişse de, Fuat'ın uygun bir aylıkla çalışabileceğini ve arasına Amman, El-cezire ve diğer yerlere seyahat edebilmek için bir yerde her an emrine hazır yirmi lira bulundurulması istemesi üzerine durum Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bildirilmiştir. Fuat'ın istihdamı Emniyetçe uygun görülmüş, ancak yabancı istihbarat servisleri için de çalışabileceği göz önünde tutularak, dikkatli davranılması istenmiştir.

Elde edilen bilgilere göre, aftan sonra Türkiye'ye dönmeyen Fuat'ın 1957 yılı içinde hala Şam'da olduğu anlaşılmaktadır⁹³.

Adana'da Polis Müdürlüğü Yapan Polgeçenli Yusuf

Listenin 93. sırasındadır. 1883 Adana doğumlu olan Yusuf, 1910 yılında İstanbul Hukuk Mektebi'ni bitirerek Adana'ya dönmüş, 1918 yılı sonlarında Adana Polis Müdürlüğü'ne atanmıştır. Yusuf 1921 yılında İskenderun'a gelmiş, 1923'de Antakya Orman Muhasebe Memurluğuna, 1924'te Reyhaniye Nahiye Müdürlüğüne, 1927-1928 yıllarında Kırıkhan Tahrirat Kâtipliği ile Belediye Reisliğine, 1929'da ise Kasır Tahkani Nahiyesi Müdürlüğüne atanmıştır.

Ülkeden ayrıldıktan sonra, onyediyıl boyunca Fransızların hizmetinde çalışan Yusuf Ziya bir ara Antakya'da avukatlık da yapmıştır.

Af Kanunu'nun ardından Türkiye'ye dönmek istemeyen Yusuf Ziya, Sancakla kalmayı ve buradaki görevinden emekli olmayı tercih

⁹² Evren Dede, "Batı Trakya'da 150'likler-V", **Azınlıkça**, Sayı: 49, Temmuz 2009, <http://www.azinlikca.net>, erişim: 29.04.2010.

⁹³ Bkz. Halıcı, **a.g.t.**, s. 207-208.

etmiştir. 1940'ta Kırıkhan'da manifaturacı Mehmet ile ortak iş yaparak geçimini sağlamış, siyasetle uğraştığı ya da aleyhte bulunduğu görülmemiştir. Yusuf Ziya, 29 Aralık 1943'te ölmüştür⁹⁴.

Unkapanı Merkez Memur-u Sabıkı Sakallı Cemil

Listenin 94. sırasındadır. Van. 1293 (1877) doğumlu olan Cemil 1896'da Van'da polis olmuştur, İstanbul'da serkomiser iken mesleğe aykırı hareketlerinden ve Mahmut Şevket Paşa'nın öldürülmesinden sonra 5 Haziran 1913'de Sinop'a sürülmüştür. 1919'da İstanbul'a dönerek Ferit Paşa Hükümeti tarafından Unkapanı Merkez Memurluğuna atanmış, bir süre sonra da görevden alınmıştır.

Milli zaferin ardından Suriye'ye kaçan Cemil, Şam'daki Hoybun Kürt Cemiyeti'ne üye olmuştur. Şam'a gelen her Türk aleyhinde yapılan yanlış şeyler söyleyerek Fransızlara hafiyeleşmiştir. "Yüzellilikler" arasında Cemil'in iki yakını daha vardır: oğlu Memduh Selim ve kayınbiraderi Nizamettin Kibar. Hoybun Cemiyeti'nden ve Fransızlara verdiği raporlar karşılığında aldığı paralarla geçimini sağlamıştır. Suriye'ye kaçınca Şam nüfusuna kaydedilen Sakallı Cemil, Suriye vatandaşlığına geçerek nüfus cüzdanı almıştır. Aftan hemen sonra pasaport almasına rağmen ülkeye dönmeyen Cemil, bu tarihten sonra taksilere müşteri bularak geçimini sağlamış, 1944'te Türkiye'ye dönmüştür⁹⁵.

Büyükdere Merkez Memur-u Sabıkı Mazlum Bey (Yargüç)

Listenin 95. sırasındadır. İttihat ve Terakki zamanında Rumelihisarı'nda suikastlar düzenleyen İtilafçılar içinde bulunan, birçok vatansever Türk'ü tutuklatarak Arapyan Hanı'na sevkeden Mazlum, Damat Ferit'in adamlarından biridir. Büyükdere Merkez Memurluğunda iken İngiliz amaçlarına hizmet etmiştir.

Ülkeden ayrıldıktan sonra bir süre Mısır'da kalan, sonra İran'a giden ve tekrar Mısır'a dönen Mazlum, en son Cava'ya yerleşmiştir. Burada ilaç satıcılığı yaparak geçimini sağlamıştır. Mazlum, Türkiye

⁹⁴ Bkz. Halıcı, **a.g.t.**, s. 208.

⁹⁵ Bkz. Halıcı, **a.g.t.**, s. 209-210.

dışındaki muhalifler hakkında çeşitli ihbarlarda bulunmuş. ancak verdiği bilgilerin asılsız olduğu Emniyet tarafından gerekli makamlara bildirilmiştir. Mazlum (Yarguç), aftan sonra ülkeye dönmeyenler arasındadır⁹⁶.

Sabık Beyoğlu İkinci Komiseri Fuat⁹⁷

Listede yer alan son polistir. Millî Mücadele sırasında İngilizlere çalışmış, ülkeden ayrılıktan sonra, önce Gümülcine'ye yerleşmiş ve Yunan istihbaratına çalışarak geçimini sağlamıştır. Gümülcine'de iken sık sık Suriye ve Mısır'a giderek ziyaretler yaptığı belirlenen Fuat bölgede Türkiye'de hilafetin iadesi sorunu ile ilgili çalışmalarda bulunmuştur. 1936 yılı içinde Selanik'te "Hoca Fahri" takma adı ile falcılık yaparak geçimini sağladığı anlaşılan Fuat'ın aftan sonra dönüp dönmediği ile ilgili bir kayda rastlanmamıştır.

TBMM'nde "Yüzellilikler'in tespiti esnasında yaşanan tartışmalarda isimleri gündeme gelen ancak daha sonra listeye dâhil edilmeyen polisler de vardı⁹⁸. Bunlardan birisi. İstanbul Polis Umum Müdürü Nurettin Bey'di. Damat Ferit Hükümeti'nin 31 Mart 1919 tarihinde bu göreve getirdiği Nurettin Bey, görevi süresince Millî Mücadele'ye karşı çıkmış⁹⁹ ve İngiliz Muhipleri Cemiyeti'nin de koruyuculuğunu yapmıştır¹⁰⁰. 23 Temmuz 1919 tarihinde siyasi partilerle cemiyetler ve yüksek tahsil gençliği. Sultanahmet Meydanı'nda Damat Ferit aleyhine bir protesto mitingi yapmak istemişlerdir. Ancak miting yabancı polis ve inzibat kuvveti kumandanı General Fuller tarafından yasaklanmış ve Polis Müdürü Nurettin'in emriyle polisler toplanan kalabalığı dağıtmıştır¹⁰¹. Bütün bu nedenlerle 20-22

⁹⁶ Bkz. Halıcı, **a.g.t.**, s. 209.

⁹⁷ Bkz. Halıcı, **a.g.t.**, s. 210.

⁹⁸ Soysal, **a.g.e.**, 34.

⁹⁹ Zekai Güner ve Orhan Kabataş, **Millî Mücadele Dönemi Beyannameleri ve Basını**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Sayı: 38, Ankara 1990.

¹⁰⁰ Sait Molla İngiliz Rahibe gönderdiği bir mektupta "Polis Müdürü Nurettin Bey'in değiştirileceği söyleniyor. Hepimizin koruyucu su olan bu zat hakkında gereken kimselerin dikkatini çektiniz." demektedir. **Nutuk**, s. 202-203.

¹⁰¹ Sultanahmet Mitingi Dün Dağıtıldı", **İstiklâl Harbi Gazetesi** (24 Temmuz 1919), No. 63.

Ekim 1919 tarihinde Millî Mücadelecilerle İstanbul Hükümeti Temsilcisi Bahriye Nazırı Salih Paşa arasında gerçekleştirilen “*Amasya Görüşmeleri*” ‘nde, gizli sayıldığı için imza altına alınmayan dördüncü protokolde, İstanbul Polis Müdürü’nün değiştirilmesi¹⁰² talep edilmiştir. Daha sonra Mustafa Kemal Harbiye Nazırı Cemal Paşa’ya 3 Kasım 1919 tarihinde çektiği bir telgrafta “Polis Müdürlüğü’nün hala Nurettin Bey gibi bir kimsenin elinde bulunuşu, zati devletinizin de bu pek önemli noktaya karşı kayıtsız davranmakta olduğunuz kanaatini vermektedir. Halbuki bu hoşgörülüğün sonucu hem hükümete hem de millî teşkilata zararlı olacaktır”¹⁰³ şeklinde ikaz etmiştir.

“Yüzellilikler” listesinin hazırlanması esnasında yaşanan tartışmalarda ismi gündeme gelen bir diğer İstanbul Polis Müdürü Umumisi Miralay Halil Bey’di. Saruhan vekili Sabrı Bey “Mütareke döneminde İstanbul’da Ferit Paşa zamanında çalışanlar... Bunlardan hiç birisi girmeyecek mi? Ferit Paşa zamanında en büyük icraata hâdim olan, mesela polis müdürü Halil...” sözleriyle Halil Bey’in ismini gündeme getirmiştir. Araya başka tartışmalar girince Ağaoğlu Ahmet Bey polis müdürü Halil Bey’i tekrar hatırlatarak listeye girmesini istemiştir. “Bu adam bizi İngilizlere teslim etmiştir” demiştir¹⁰⁴. Ancak Halil Bey de Nureddin gibi “Yüzellilikler” listesine dâhil edilmemiştir. Oysa Ağaoğlu Ahmet’in vurguladığı gibi Halil Nedim,

¹⁰² **Nutuk**, s. 170. M. Kemal ve arkadaşları Polis Umum Müdürlüğüne Tümen Kumandanı Kemalettin Sami Paşa’nın getirilmesini istiyordu. Bkz, Selek, **a.g.e.**, s. 304.

¹⁰³ **Nutuk**, s. 193. Ancak geçen sürede değişen bir şey olmayınca Mustafa Kemal, Cemal Paşa’ya gönderdiği 12.11.1919 tarihli bir şifre yazıda, memleketin geleceğini kurtarmak için gerekli olan millî birliği bozmaya çalışan İstanbul’daki bozguncuların zararlarını önlemenin çaresinin, polis müdürünü namuslu, Milliyetçi, yetenekli, teşebbüs gücü taşıyan kimselerden seçmek ve atamak olduğunu belirtmiş, “Oysa, zâtîâlilerince de bilinmektedir ki, bugünkü Emniyet Genel Müdürü, (Polis Müdür-i Umumisi) düşürülmüş olan vatan hâni eski kabinenin ve ona bağlı olanların biricik koruyucusudur. Sait Molla’nın Mister Frevv’a yazmış olduğu mektuplardan anlaşıldığına göre de bu zat, muhaliflere yani millet düşmanı olanlara bugün kucak açmakta, sığımlık etmektedir. Amasya’da Salih Paşa Hazretleri de bunu doğrulamışlardır. Halbuki, Dahiliye Nâzırı, memleket ve milletin mukadderatını böyle bir şahsın elinde bırakmakta bîr sakınca tasavvur etmiyor, belki yarar görüyor demektir” şeklinde endişesini ve tepkisini tekrarlamıştır. **Nutuk**, s. 197-198.

¹⁰⁴ Soysal, **a.g.e.**, 33.

İstanbul’da yabancı devletlerin istedikleri tevkifleri itirazsız yaparak işgal kuvvetleri emniyet komiseri Fransız Binbaşısı Scaldi’nin emrinde maiyet memuru gibi vazife görmüştür¹⁰⁵. Bunun yanı sıra Halil Bey, bağımsız bir Kürt devleti kurmak için faaliyet gösteren Kürt Teali Cemiyeti’nin en önemli şahısları arasında yer almıştır¹⁰⁶.

SONUÇ

Türk halkının Millî Mücadele’ye verdiği büyük desteğin yanı sıra toplumun hemen her kesiminde Mustafa Kemal ve arkadaşlarını desteklemeyen ve Millî mücadeleye karşı çıkan kişiler mevcuttu. Yaşanan bu ikilemi Türk Emniyet Teşkilatı mensupları arasında da bariz bir şekilde görmek mümkündür. Türk polisinin büyük bir kısmı Millî Mücadele saflarında yer alırken göreceli olarak azınlık bir kısmı bu mücadeleye karşı çıktı. Millî Mücadele boyunca Ankara ve İstanbul arasında devam eden bu çekişme ve yaşanan meşruiyet mücadelesi savaşın ardından yeni Türkiye rejimi için bir iç güvenlik sorunu haline geldi. Çünkü bazı tedbirler alınmazsa yeni yapının düşmanları genç Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı bazı hareketlerde bulunabilirdi. Bunları uzakta tutabilmek için yeni yönetim, politikacılar, askerler, gazeteciler, güvenlik güçleri ve Osmanlı halkı içinde bir tasfiyeye girişti. “Yüzellilikler” listesinde polislerin de yer alması Cumhuriyetin ilk yıllarında emniyet teşkilatı içerisinde de yeni rejim muhaliflerinin olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda “Yüzellilikler” listesini, hem eski sistemin tasfiyesi, hem de yeni kurulan Cumhuriyet rejiminin, eski sistem (Osmanlı Hanedanı veya Saltanat) ile hesaplaşması ve Cumhuriyet’in Osmanlı ile olan irtibatını koparmasının en önemli göstergelerinden birisi olarak değerlendirmemiz mümkündür.

“Yüzellilikler” listesiyle yurtdışına gönderilen polislerin yanı sıra bulundukları konumlarda gönülsüz olarak Kuva-yı Miliyye’nin tavırlarına aykırı tutum sergileyen bazı polisler de vardı. Polisi bu duruma iten birçok faktör mevcuttu. Bunlardan birincisi işgal edilen yerler-

¹⁰⁵ “Kimdir bu polis müdürü”, *İstiklâl Harbi Gazetesi* (8 Haziran 1919), No.22.

¹⁰⁶ Selahattin Tansel, *Mondrostan Mudanya’ya Kadar*, Cilt: I, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayını, Ankara 1973, s. 132.

de işgal kuvvetlerinin asayiş işlerine el atmaları, sık sık polisin görevine müdahale etmeleri ve çoğu zaman da polisin elini kolunu bağlamaları idi. Bu noktada polis pasif konuma düşmüş ve çoğu zaman da işgal güçlerinin emirlerinin gönülsüz uygulayıcıları olmuştur. Ancak böyle davranmakla işgal güçlerine destek vermek amacından ziyade iç güvenlik gibi Önemli bir konuda inisiyatifi tamamen işgal güçlerine bırakmama ve görevinin başında kalarak Millî Mücadele'ye el altından gerekli yardım ve desteği sağlama düşüncesinin hâkim olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim İstanbul'dan Anadolu'ya İnsan ve cephane kaçırılmasında görevi başında kalan polislerin çok büyük hizmetlerinin geçtiği görülmektedir.

Yine bu dönemde polisin, jandarmanın cepheye gitmesi nedeniyle doğan boşluğu doldurmaya çalıştığı ve ilke olarak cepheye en son polislerin gitmesi gerektiği halde birçok polisin bilfiil cephede savaşa katıldıkları ve birçok yerde Millî Mücadele'yi örgütledikleri görülmektedir. Bu durum belirttiğimiz engelleyici bir diğer faktörün ortaya çıkmasına yol açmıştır: Polis asli görevi olan asayiş ve güvenliği sağlama hususunu ikinci plana atmış, milletçe verilen bir var olma savaşında *de facto* cephede görev almıştır. Böylece polis bizzat cephede savaşmanın yanı sıra savaş şartlarının doğurduğu suçlarla mücadele etmek için var gücüyle mücadele etmeye çalışmıştır. Örneğin polis, Ermeni ve Rum çetelerin saldırılarını bertaraf etmek ve düşmanla işbirliği yapan yerli işbirlikçileri saf dışı etmek için büyük bir gayret göstermiştir. Polis, Millî Mücadele esnasında halkın huzur ve güvenliğini tam olarak sağlayabilmiş midir? Savaşın getirdiği olağanüstü şartlar, personel yetersizliği, halkın içerisinde bulunduğu perişan durum ve işgaller göz önüne alındığında bu soruya olumlu yanıt vermek zordur.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen Türk Polisi'nin Millî Mücadele'de fedakârca bir mücadele sergilediği, ülkenin kurtuluşu için elinden gelen gayreti gösterdiği ve gerektiğinde canını feda etmekten çekinmediği görülmektedir. Bilhassa İstanbul Polisi, Millî Mücadele'nin ihtiyaç duyduğu silah ve mühimmat ile İstanbul'un işgalinden sonra vatanseverlerin Anadolu'ya kaçırılması hususunda çok büyük

gayret gösterdiler. Bunu yaparken, düşman unsurları tarafından fazla tanınmayan şahıslar için gazeteci veya tüccar kılığında Anadolu'ya ulaşmaları için sahte belgeler hazırladılar. Ülkenin kurtuluşu için mücadele veren bütün cemiyet ve derneklere üye oldular ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin emirlerini yerine getirdiler. Yalnız mevcut teşkilatlara katılmakla kalmayıp birçok yerde direnişin bizzat örgütleyicisi oldular ve halkı Millî Mücadele'ye katılmaları için cesaretlendirerek onlara önderlik ettiler. Polisler topladığı istihbarı bilgilerle Anadolu'da başlayan Millî Mücadele'yi baltalamak isteyen işgal güçlerinin planlarını bozdular. İşgal kuvvetlerinin kullandıkları her türlü propaganda, istihbarat ve provokasyon girişimlerini ellerindeki kısıtlı imkânlarla bertaraf ettiler. Türk Polisi, işgal güçlerinin her türlü plânından anında haberdar oldu ve kişiler hakkında düzenledikleri raporları, temin edilen resimleriyle birlikte Anadolu'ya gönderdi. Türk polisi koruması altında bulunan halkın can, mal ve ırzına yönelik bütün saldırılara karşı korumaya çalıştı, devlet ve devleti temsil eden simgeleri ve kurumları muhafaza etti ve işgal bölgelerinde kalan devlet hazinesinin yağmalanmasına fırsat vermedi.

KAYNAKÇA

- Bâb-ı Âlî Dâhiliye Nezâreti Emniyet-i Umûmiye Müdüriyeti'ne gönderilen evrak", BOA. HR.SYS. 2544-17/14, 22-23. <http://www.devletarsivleri.rzov.tr/kitap/beke/995/097.doe>, 28.12.2007.
- Hadiselerin İçyüzü: Yakılan Tarihi Akyol Karakolu ve Polis Hamdi Efendi", **Polis Emeklileri Sosyal Yardımlaşma Derneği Polis Dergisi**, Yıl: 15, Sayı: 198, İstanbul (1 Aralık 1968).
- İzmir'de Şehit Polisler Anıtının Açılış Töreni", **Polis Mecmuası**, Cilt: 20, Sayı: 304, 1936.
- "Kimdir bu polis müdürü", **İstiklâl Harbi Gazetesi** (8 Haziran 1939), No.22.
- Sultanahmet Mitingi Dün Dağıtıldı", **İstiklâl Harbi Gazetesi** (24 Temmuz 1919), No. 63.

- 150'likler, Kınılay Olayı, Çarşaf-Peçe-Peştemalla Örtünme Sorunları: Polis Arşiv Belgeleriyle Gerçekler, Polis Dergisi**, Yayın No: 129, EGM Yayınları, Ankara, 1998,
- Açanal, Hasan, **Urfa Kurtuluş Mücadelesi Hatıratı**, Şurkav Yayınları: 24, Ankara, 2001.
- Akalın, Müslüm, “Urfa Tarihinden Bir Belge”, **Harran**, Şubat 1989, Sayı: 26.
- Akalın, Müslüm, **Millî Mücadele’de Urfa: Anılar-Belgeler**, Şanlıurfa Belediyesi Yayını, Şanlıurfa 2007.
- Akandere, Osman, “1/3 Numaralı Konya İstiklâl Mahkemesi’nin Konya İsyanı İle İlgili Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına Sunduğu Raporu”, **Atatürk Üniversitesi Atatürk Dergisi**, Cilt 4, Sayı 2 (Temmuz 2004), s. 59-96.
- Akandere, Osman, “Damat Ferit Paşa Hükümetleri Döneminde Kuva-yı Milliye Hareketine Yöneltilen İthamlar”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 16, 2006, s. 1-33.
- Ali Çetinkaya’nın Millî Mücadele Dönemi Hatıraları**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 1993.
- Arşiv Belgeleri ile Gerçekler- Emniyet Mensuplarının Özlük Dosyalarındaki Diploma, Sertifika ve Üniformalı Resimler**, Ankara EGM Yayını, 2002.
- Atatürk, Kemal, **Nutuk (1919 - 1927)**, Bugünkü dille yayma hazırlayan: Zeynep Korkmaz, Atatürk Araştırma Merkezi yayını, Ankara, 2000.
- B.C.A., Belge Tarih ve Sayısı: 23.6.1941 - 2/16041, Arşiv Dosya No: 74-623. Fon Kodu: 30..18.1.2. Yer No: 95.53..12.
- B.C.A., Belge Tarih ve Sayısı: 25.8.1939 - 2/11771, Dosya No: 2, Fon kodu:30.. 18.1.2., Yer No: 89.106.. 19.
- Birinci, Ali, “Türk Emniyet Teşkilatında İlkler”, **Polis Bilimleri Dergisi**. Cilt: 1, Sayı: 3. Ankara, Nisan 1999, s. 9-16.
- Birinci, İhsan, “Millî Mücadelede Kahraman Polislerimiz”, **Polis Emeklileri Sosyal Yardımlaşma Derneği Polis Dergisi**, Sayı: 288, İstanbul, (01 Haziran 1971).
- Çukurova, Bülent, “15 Mayıs 1919 İzmir’de Yunan Mezalimi”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi** Cilt: III, Sayı: 8, Mart 1987, s. 461-471.

- Dede, Evren, “Batı Trakya’da 150’likler-IV” **Azınlıkça**, Sayı: 47. Mayıs 2009, <http://www.azinlikca.net>.
- Dede, Evren, “Batı Trakya’da 150’likler-V” **Azınlıkça**, Sayı: 49, Temmuz 2009. <http://www.azinlikca.net>.
- Dikici, Ali, “Millî Mücadele Döneminde İç Güvenlik ve Türk Polisi”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt: XXIII, Sayı: 67-68-69. (Mart-Temmuz-Kasım 2007), s. 339-382.
- Dündar, Ahmet Nihat, “Kurtuluş Savaşı Döneminde Polis (İstiklâl Madalyalı Polisler)”; **EGM İç Hizmet Bülteni**, Yıl: 19, Sayı: 180, (Ekim-Kasım-Aralık 1993).
- “ Dündar, Ahmet Nihat, “Kuruluş, Gelişme, Değişme”, **150. Kuruluş Yıldönümünde Türk Polisi**, EGM Yayınları, Ankara, 1995, s. 9-50.
- Elbirler, M. Yavuz, “Başkomiser Arslan Toğuzata” **Çağın Polisi Dergisi**, Yıl: 8, Sayı: 93, Eylül 2009, s. 35.
- Eraslan, Fethullah - İsmail Metin, **Türk Polis Tarihi-I**, Aslımlar Basımevi, Ankara 1984.
- Erdeha, Kamil, “**Yüzellilikler**” **Yahut Millî Mücadelenin Muhasebesi** Tekin Yayınevi, I. Basım, İstanbul 1998.
- Es. Hikmet Feridun, “Asıl Kelebek Türk Polisi Cemil’dir”. **Hürriyet** (26 Ekim 1986).
- Galip Baba (Vardar) Anısına**, Kabataşlılar Derneği Yayınları (1), İstanbul 2003.
- Gülçiçek, Hüseyin, **Emniyet Teşkilatı Hakkında Hükümet Politikaları** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, 1990).
- Güner, Zekai - Orhan Kabataş, **Millî Mücadele Dönemi Beyannameleri ve Basını**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Sayı: 38, Ankara 1990.
- Halıcı, Şaduman, **Yüzellilikler**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 1998).
- İstiklal Harbi Gazetesi**, (17 Mayıs 1919), No.3.

- Koyugölge, Alâeddin, “Türkiye’nin En İhtiyar Emniyet Mensubu”, **Polis Emeklileri Sosyal Yardım Derneği Polis Dergisi**, Yıl: 26, Sayı: 226, İstanbul 1979.
- Özalp, Yalçın, **Maraş Direnişinin Başındaki Serkomiser Ali Bey**, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, No: 367,
- Özkaya, Yücel, “İstanbul’un İşgali Üzerine Aydınların İstanbul’dan Ankara’ya Kaçışı Olayı”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt: V, Sayı: 13 (Kasım 1988), s. 127–143.
- Resmi Gazete, 04 Nisan 1921, Sayısı: 9.
- Resmi Gazete, 7 Kanun-u Sâni 1340 (1924), Sayı: 81.
- Rıza, Ali: “Ahfada Yedigâr”, Urfa Mücahedeşi. Sinop, Hicri 1343, s. 64-69.
- Salışık, Selahattin, **Kurtuluş Savaşı’nın Gizü örgütü: M. M. Grubu**, Kaynak Yayınları, İstanbul 1999.
- Selek, Sabahattin, **Anadolu İhtilali**, Birinci Kitap, Örgün Yayınlar, İstanbul 1981.
- Soysal, İlhami, **150’likler**, Gür Yayınları, İstanbul 1985.
- Şahin, Eyüp, **Türk Polisinin Erdem Mücadelesi ve Kahraman Polisler**, EGM- APK Dairesi Başkanlığı Yayın No. 152, Ankara 2001.
- Şahin, Eyüp, “Cumhuriyete Hayat Veren İstiklâl Madalyalı Polisler”, **Polis Dergisi**, EGM Yayınları, Yıl: 5, Sayı: 18, Ankara, (1999), s. 254-265.
- Şahin, Eyüp, “Kurtuluş Savaşında Türk Polisi”, **Polis Dergisi**, Sayı: 47, Yıl: 12, (Ocak-Şubat-Mart 2006), s. 44-66.
- Şahin, Eyüp, “Torunizade Süleyman Sırrı Efendi”, **Polis Dergisi**, Yıl: 4, Sayı: 14, EGM Yayınları, Ankara 1998, s. 166-173.
- Şahin, Eyüp, **Türk Polis Teşkilatının Şanlı Geçmişinde ve Cumhuriyete Giden Yolda İz Bırakan Polisler**, EGM Yayın No: 371, Ankara 2004.
- Şenöz, İbrahim, **Millî Mücadele’de Türk Polisi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi İnkılâp Tarihi Enstitüsü, 1989).
- Tansel, Selahattin, **Mondros’tan Mudanya’ya Kadar**, Cilt: I, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayın-

nı, Ankara, 1973.

Uyanık, Nemci, “Bir Devrin Gizli Çehresi; M. Razi Yolları ve Eserleri Üzerine”, **Selçuk Üniversitesi Fea-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi**, Sayı: 17, 2007, s. 179-208.

Yalçın, Alemdar, “İzmir’in İşgali Hatıraları - Ali Çetinkaya”, **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, Sayı: 16, (Haziran 1986), s. 13-19.

Yalçın, Durmuş, “Millî Mücadele’de İdareciler, Günümüzün ve Geleceğin İdareciliği”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt: VII, Sayı 21, Temmuz 1991, s. 407-470.

EK-1**Tablo: İstiklâl Madalyası Almaya Hak Kazanan Polisler**

	Adı/Künyesi	Rütbesi/Görevi
1	Şükrü Bey (Yumak)	İstanbul, Polis 4. Şube Müdürü
2	İsmail Hakkı Bey	Üsküdar Polis Müfettişi
3	Hüsnü Bey	Sabık İzmir Kısım-ı Adli Reisi
4	Hasan Vasıf Efendi	Konya Polis memurlarından
5	Hasan Reşit Bey	İstanbul 3. Şube Müdürü
6	Abdülkadir Efendi	Urfa Polis Komiser Muavinlerinden
7	Cengiz Bey	Denizli Polis Komiseri
8	Zekeriya Sırrı Efendi	Mudanya Polis Memuru
9	Yusuf Efendi	Denizli Polis Komiser Muavini
10	Saffet Efendi	Bursa Polis Memuru
11	Ali Hilmi Efendi	Bursa Polis Memuru
12	İbrahim Hakkı Efendi	Ankara Polis Memuru
13	Şakir Şükrü Efendi	İstanbul Polis Memuru
14	Şükrü Efendi	İstanbul Polis Komiser Muavini
15	Fevzi Bey	Çanakkale Polis Merkez Memuru
16	Cevdet Efendi	Bursa Polis Memuru
17	Hasan Fehmi Efendi	Adapazarı Polis Memuru
18	Hafız İsmail Efendi	Adapazarı Komiser Muavini
19	Mahmut Cemal Efendi (Tez)	Adapazarı Polis Memuru
20	Mehmet Tefik Efendi	İzmir Polis Memuru
21	Celal Bin Nafiz Bey	İstanbul Merkez Memuru
22	Mehmet Şerif Efendi	TBMM Polis Memuru
23	Mustafa Fevzi Efendi	Konya Polis Memuru
24	Halit Efendi	Konya Polis Memuru
25	Mustafa Efendi	Balıkesir Polis Memuru
26	Halit Efendi	Ayıntap Serkomiser Vekili
27	Mustafa Efendi	Ayıntap Komiser Muavini
28	Mustafa Sami Efendi	Ayıntap Polis Komiser Muavini

29	Tevfik Bey	Emniyeti Umumiye İl Şube Mümeyyizi Evveli
30	Tahsin Bey	Bursa Komiser Muavini
31	Cem'i Bey ¹⁰⁵	İstanbul Polis Müdüriyeti Vekili
32	Mahir Efendi	Bursa Polis Memuru
33	Mehmet Şakir Bey	İstanbul Polis Komiser Muavini
34	Mehmet Ziya Efendi	Siverek Polis Memuru
35	Salih Efendi	Samsun Polis 2. Komiseri
36	Sait Efendi	Samsun Polis Komiseri
37	Şefik Bey	Zonguldak Polis Memuru
38	Bahaatin Efendi	Sinop 2. Komiseri
39	Hami Bey	Çanakkale Polis Memuru
40	Mazhar Bey	İstanbul Polis Serkomiseri
41	Ali Efendi	İstanbul Polis Komiseri Muavini
42	Bekir Hulusi	İzmir Polis Memuru
43	Yusuf Ziya. Bey	Kocaeli Polis Müdürü
44	Hasan Tahsin Efendi	Adana Polis Müdüriyeti II. Sınıf Taharri Memuru
45	Mehmet Rıfat Efendi	Gaziantep Kozanlı Mevkii Komiser Muavini
46	Ahmet Tevfik Efendi	Gaziantep Komiser Muavini
47	Tevfik Hasan Efendi	Denizli Görkan Mh.den ve Selanik Muhacirlerinden Sabık Polis memuru
48	Mehmet Şakir Efendi	Gaziantep Polis Memuru
49	Cafer Tayyar Efendi	Gaziantep Polis Memuru
50	Mehmet Tahir Efendi	Gaziantep Polis Memuru
51	Abdullah Efendi	Gaziantep Polis Memuru
52	Asım Efendi	Gaziantep Polis Memuru
53	Bekir Sıtkı Efendi	Gaziantep Polis Memuru
54	Mehmet Fehmi Efendi	Gaziantep Polis Taharri Memuru

¹⁰⁵ Beyazıt Beşinci Şube Müdürü Ceirfi Bey, Millî Mücadele'ye şiddetle karşı çıkan gazeteci-siyasetçi Ali Kemal'i, polis arkadaşları başkomiser Mazlum ve araştırma biriminden Mehmed ve Emin ile birlikte kaçırıp İzmit'e götürdüler.

55	İbrahim Ethem Efendi	Gaziantep Polis Memuru
56	Şevket Efendi	Gaziantep Polis Memuru
57	Celal Efendi	Gaziantep Komiser Muavini
58	Musa Kazım Efendi	Gaziantep Polis Memuru
59	Mustafa Saffet	Gaziantep Komiser Muavini
60	Mehmet Şevki Efendi	Gaziantep Polis Memuru
61	Hulusi Bey	İstanbul Polis Müdüriyeti Kısmı Siyasi Başmemuru
62	İbrahim Bey (Ünalp)	İstanbul Eminönü Merkez memuru
63	Zübeyir Efendi	İstanbul Polis Serkomiseri
64	Hüseyin Hüsnü Efendi	Komiser
65	Fevzi Bey	Umumiyet-i Müdüriye Müfettişi İstilaat Müdür Vekili
66	İbrahim Ethem	Adapazarı Polis Memuru

